

МИКИ МАУС

ТО ТЕ ЛУ
10
ДУХ СЕ ПОЈАВЉУЈЕ

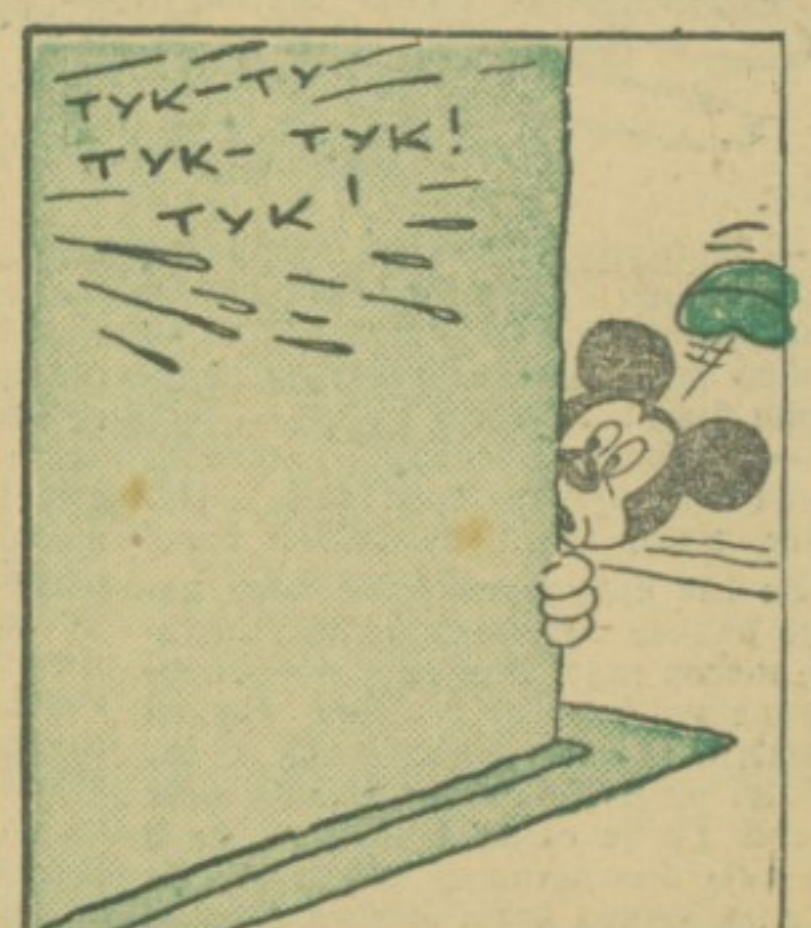
МИКИ ЈЕ ОДВЕО ТАЈАНСТВЕНОГ ГОСПОДИНА ВУДА У НЕГОВЕ ТРИ СОБЕ, А ПРИ ПОВРАТКУ СРЕО ЈЕ ХОТЕЛСКОГ ДЕТЕКТИВА КАКО ИДЕ У ИСТОМ ПРАВЦУ...

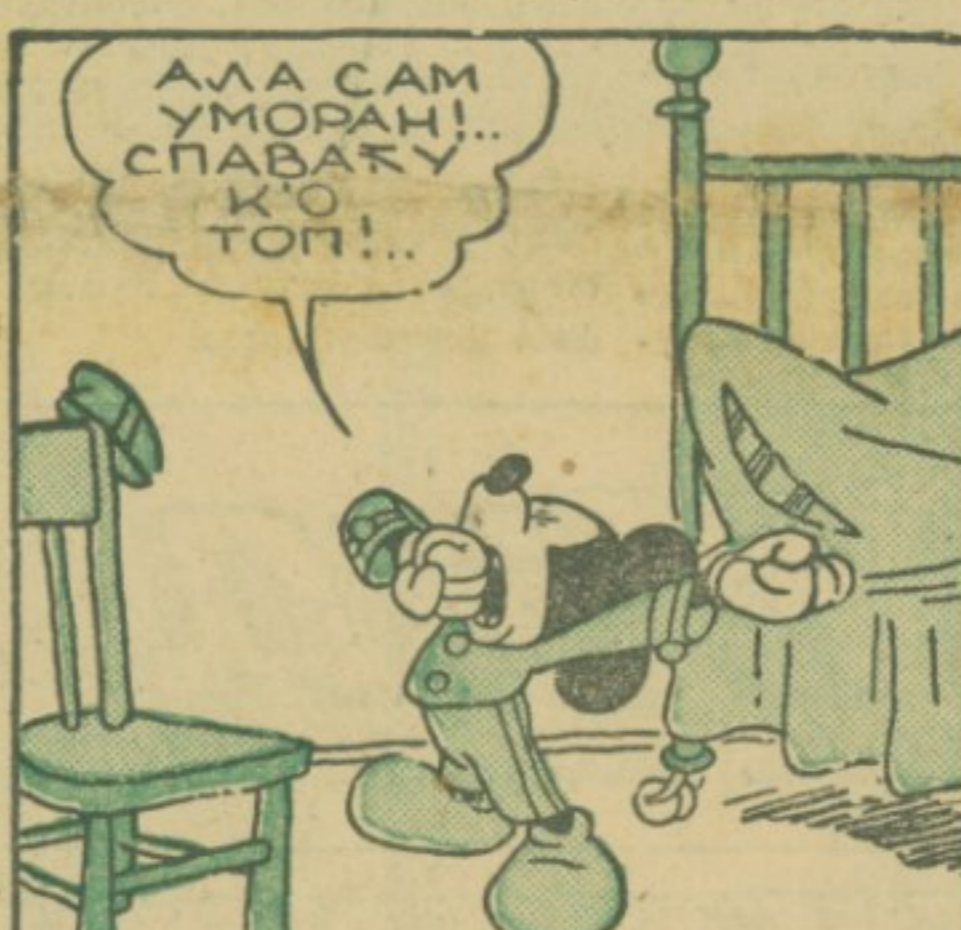
ЕХЕ-ЕЈ... ШТА ВАЖАН ЗАДАТО САД СПРЕ-ДА ДРЖИМ МАТЕ? ТРИ СОБЕ НА ОКУ... ВЕОМА ТЕШКА СТВАР!

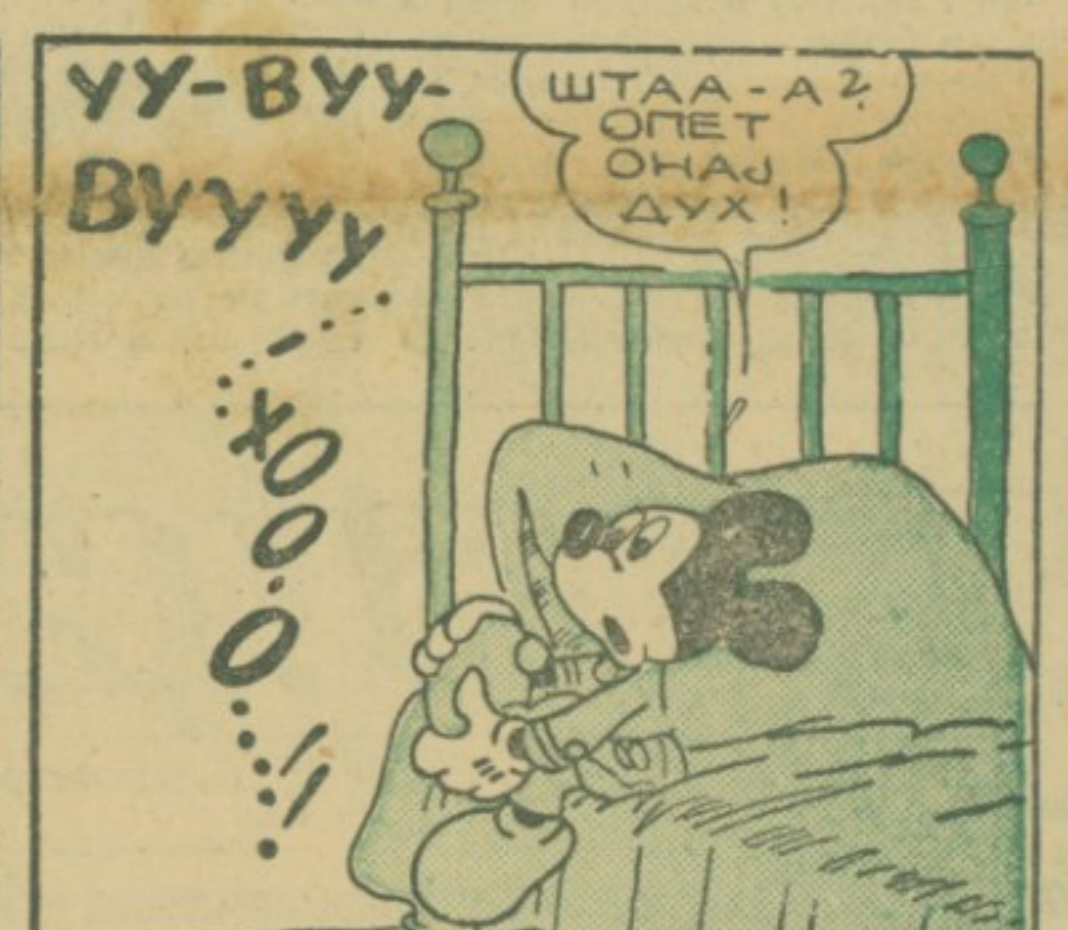
ВРАТИЋУ СЕ ДА ВИДИМ КАКО ЌЕ ТО ДА ИЗВЕДЕ!

ТУК-ТУ ТУК-ТУК! ТУК!

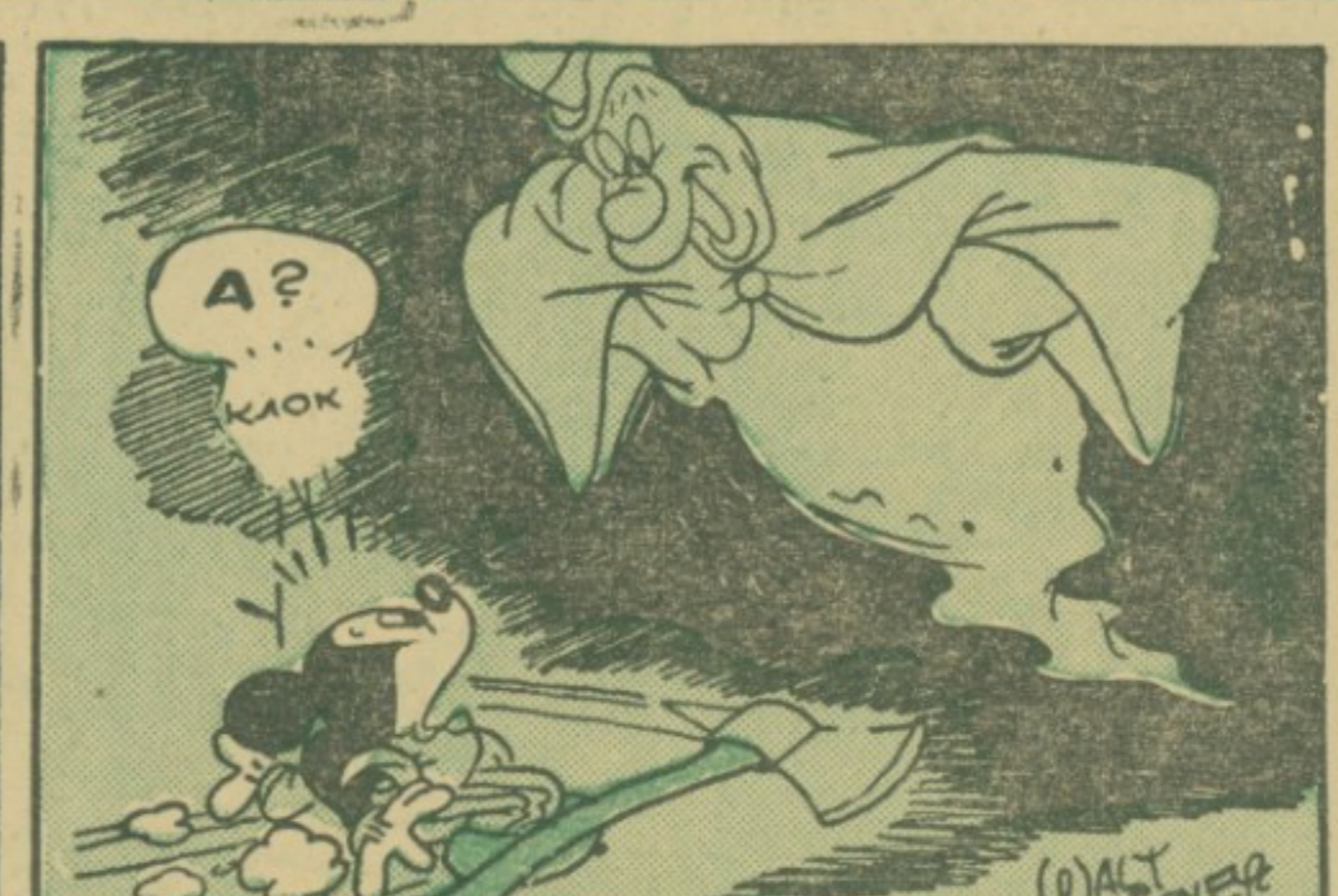
АЛА САМ УМОРАН! СПАВАЋУ К'О ТОП!

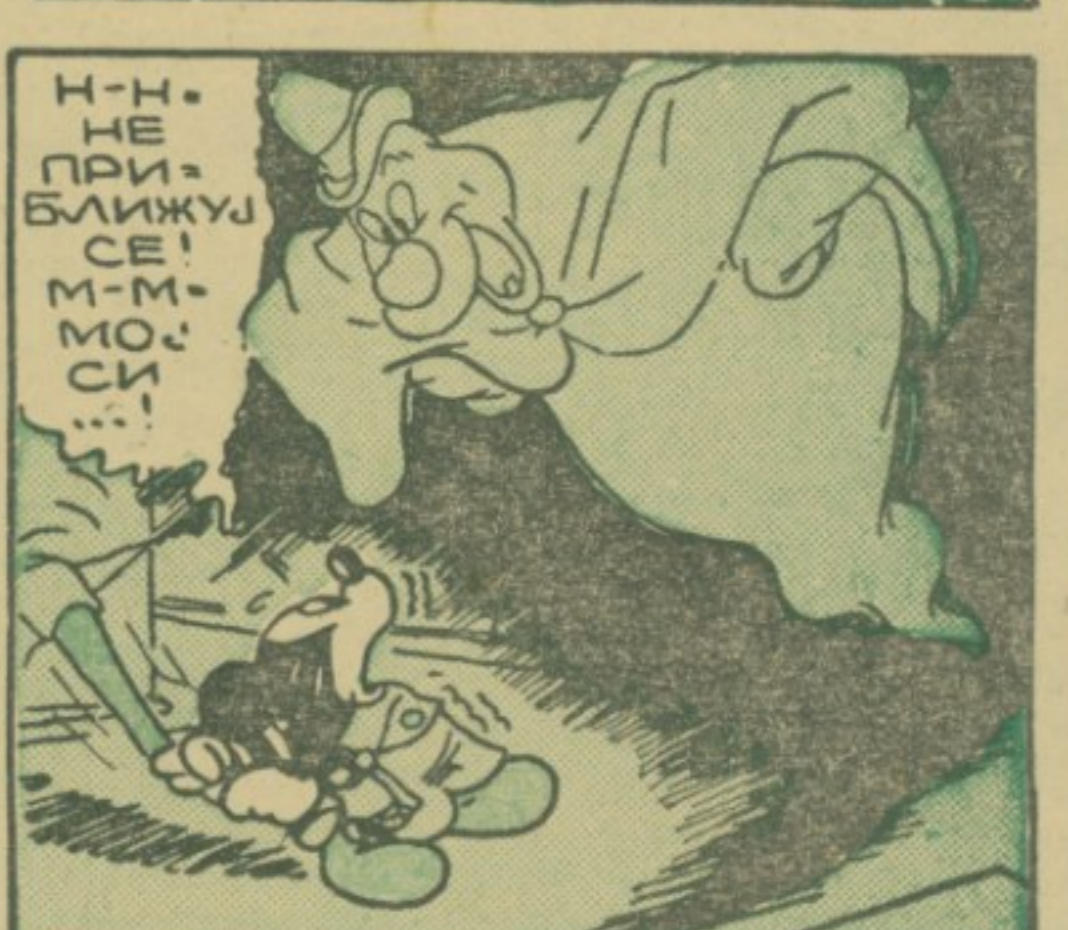
УУ-ВУУ-ВУУУУ! ШТАА-А? ОПЕТ ОНАЈ ДУХ!

САД ЋУ ЈА ДА ПОКАЖЕМ ТОЈ ВАРАЛИЦИ!

А? КЛОК

И-И-НЕ ПРИБЛИЖУЈ М-М-МОМ-С-У-У-У!

ХА ХА ХА ХИ ХИ ХОХО

ШТА ТИ ЈЕ? РАДИШ? ВЕРОВАТНО СИ ТО САМО САЊАО! А-АЛИ ОН... ОНО... НЕШТО ЈЕ БИЛО ОВДЕ!

...НИСАМ ЧАК НИ БИО ЗАСПАО УОСТАЛОМ... И ДРУГИ СУ ГА ЧУЛИ! ЗНАМ ДА ТО НИЈЕ МОГАО БИТИ ДУХ... АЛИ... ВОЛЕО БИХ ДА ВЕЋ СВАНЕ!

У ИДУЋЕМ БРОЈУ:
ГОСТ КОЈИ СЕ НЕ ВОЈИ

Ештар Алан Џо

Златни Јеленак

— Провуци бубу кроз отвор где је било око и спуштај је колико ти дозвољава дужина канапа... Само добро држи конач, немој да испустиш бубу...

— Готово, маса... То лако... Буба лепо прошла кроз око... Пази, маса, сад буба стигне доле!

За све време овог разговора нисмо видели Јупитера. Чули смо само његов глас. Али се ускоро кроз грање појави јеленак. Као грумен злата, обасјан зрацима сунца на заслаку, он је забљистао изнад наших глава. Гране га нису задржавале и да није био везан за канап пао би испред наших ногу. Легран брзо узео косу, замахну неколико пута и обележи један круг, отприлике четири метра у пречнику. Јеленак, који је висео о коњу, био је центар тога круга. Легран затим довикну Јупитеру да пусти јеленка и да сече с дрвета.

Онде где је буба пала Легран забодје један колац, затим извуче из

цепца канап са чворовима, који су обележавали стопе, па један крај тога канапа завежа за најближе место на стаблу, на место које је било најмање удаљено од коца који је обележавао место на које је јеленак пао. Канап се одмотавао и ишао у правцу коца, а кад стигне до коца настави да одмотава канап у правцу који је био одређен два тачкама: стаблом и тачком која је обележавала место на које је јеленак пао. Кад се заустави, био је далеко педесет стопа. Легран забодје на то место још један колац, док је Јупитер крчио косом тај простор. Легран обележи још један круг с пречником од четири стопе отприлике. Затим узео ашов, пошто је и нама двојици утрапио по један, а замоли нас да копамо што брже.

Признајем, ова врста посла није ме никад одушевљавала, а нарочито не сада. Ноћ је већ почела да се спушта и мене је савлађивао у-

мор после свих напора тога дана. Али, није било друге, морао сам да копам, јер сам се плашио да би моје опирање могло још више да омете мога јадног пријатеља. Помислио сам и на то да сином савладам Леграна, али сам се плашио да ће се Јупитер колебати да ми помогне. Добро сам познавао старца и био сам уверен да би био готов да, не разумевајући моје намере, прискочи у помоћ своје господару. Сад више нисам сумњао да је мој јадни пријатељ заражен неком од многобројних бајки о закопаном благу, а његово уображење још више се повећало кад је нашао јеленка, или га је, можда, Јупитерова прича о томе како је буба од „чистога злата“ сасвим смутила. Претпоставка да ће његово лудило да ишчезне после неколико разложних речи није ме довољно уверила да ћу успети, а ништа ми боље није падало на памет, и тада сам почео да разумевам речи мога јадног болесног друга кад је говорио о јеленку да је „путоказ ка његовој срећи“. После тога био сам узнемирен и збуњен, али, на крају, увидео сам да ми не остаје ништа друго до да се снађем у ситуацији и да се потрудим да на видљив и убедљив начин покажем болесном пријатељу да су га обрвале немогућне претпоставке и да га ослободим мисли које су га обузимале.

Фењери су били упаљени и ми смо копали с крајњом преданошћу, али без икаквих резултата. Светлост је блештала и оцртавала сенке наших тела. Мислио сам на то како наша група мора чудно да изгледа. Био сам уверен да би некемо, ко би нас посматрао из прикраја, наш рад и наше понашање изгледали као понашање људи који су побегли из луднице.

Копали смо добра два сата. Мало смо говорили. Одједном се наши вођи узнемири: његов пас почео је да лаје и да узима учешћа у нашем послу. Његов лавез постаде, мало по мало, толико бучан да се ми уплашисмо да ће нам натоварити на врат каквог случајног пролазника. Управо, од тога је стрепео Легран, а ја се не бих нимало жалостио да нас је неко прекинуо и пружи ми прилику да се вратим кући. Тај лавез је Јупитер веома убедљиво прекинуо: изашао је из рова, пришао псу, одмотао свој појас и везао му њушку. Кад се вратио, на лицу му је титрао победоносни осмех.

Време је одмицало. Ми смо већ били ископали рупу дубоку пет стопа, а од закопаног блага није било никаквог трага.

Седосмо да се одморимо и ја се онадаш да је дошао крај целој тој комедији. Али, Легран је само обрсао зној са лица и поново се прихватио посла. Били смо ископали рупу велику четири стопе у пречнику, па смо наставили да проширујемо њене стране. У дубину смо копали још за две стопе. Ништа се још није појављивало.

Мој јадни „конач алата“, кога сам искрено жално, изађе најзад из рова и, веома полако и равнодушно, упути се ка месту на коме је лежао његов капут, који је био скинуо да му не смета за време копања. У међувремену, ја нисам ништа приметио. На знак свога господара, Јупитер скупи косу и ашове. После тога, пошто је осу одвезана губица, ми се упутисмо кући, не говорећи ни једне речи.

Можда смо били одмакли само десетак корака кад, са гласним узвиком, Легран скочи на Јупитера и агроби га за гушу. Преплашени Црнац избуљи очи, отвори уста, испусти ашов и паде на колена.

— Ти, лажов! Пробисвете! Битанго! — викао је Легран као суманут и шкргутао зубима. — Говори, песето! Говори, кад ти кажем! Одмах да си одговорио без околишења, које... које ти је лево око?!

— О, добри мој маса Вил, моје лево око, то сигурно, — крхљао је престрављени Јупитер, стављајући руку на десно око, док га је господар стезао и даље за гушу.

— Тако сам и мислио! Знао сам! Ура! — кликтао је Легран. Пустио је Црнаца и почео да скаче од олушевљења, док је његов слуга и даље клечао, преносећи свој поглед час с мене на свога господара, час с њега на мене.

— Напред! Морамо да се вратимо, — рече мало доцније Легран. — Још све није изгубљено!

И ми се вратисмо поново до дрвета.

— Јупитере, — позва га Легран. — Дођи овамо! Је ли добања била окренута лицем дрвету, или је била окренута лицем споља?

— Лобања била окренута од дрвета... Да тако не би било, буба не би прошла онако лако кроз око, без икаква мука!

— Добро, а сад да ми кажеш кроз које око си провукао јеленка: ово или ово? — и притом Легран дотаче лево, па онда десно око Јупитерова.

— Ово око лево, маса, ви тако мени објасни... — и Црнац показа своје десно око.

— Као што сам и мислио... Морамо да тражимо, изнова!

Притом мој пријатељ, у чијем је лудилу, како сам сада констатовао, било извесне методичности, извади забодени колац који је обележавао место на које је пао јеленак, па га помери за три палца западно од претходног положаја. Извуче поново канап за мерење и поче да мери од најближе тачке на стаблу до места на које је буба пала, па продужи да мери у истом правцу за педесет стопа. Тачка коју је сада добио налазила се неколико метара од тачке коју смо били назначили.

Обележен је био нов круг, нешто шири од онога при првом копању, и ми поново узесмо ашове у руке. Био сам уморан, па ипак ме је нешто гонило да радим прилежно и нешто се изненада променило у мојим мислима. Уколико смо дубе копали, постајао сам све раздраженији. Можда је збиља постојало нешто што је залудело мога пријатеља, а то нешто, уплаших се, обузело је и мене. То чудно расположење било ме је свег обузело и ја нисам могао да му се отргнем.

Копали смо можда пола часа, кад нас прекиде лајање Леграновог пса. Пас више није лајао онако гласно као први пут. Његов лавез био је сад некако потмуо. Јупитер искочи из рова да га умири и да му веже губицу, али он се бесно бранио и трзао се. Затим скочи у ров и поче да чеपर्ка шапама. После неколико тренутака ишчепркао је делове два људска кошура. Било је ту и неколико металних полуга, неколико комада златног и сребрног новца, иструлеле крпе... и то је све.

Кад је видео сребрњак и златњик, Јупитер је био изван себе од радости, док је његов господар био разочаран. Његов тужни изглед натера ме да копам даље. Тада одједном запех ногом о неки велики гвоздени обруч који је упала вирио из земље.

Копали смо даље грозничаво. Никада ми није изгледало да десет минута трају тако дуго. Ископали смо, најзад, један дрвени сандук, који је био савршено осигуран да не иструне, јер је, по свој прилици, био премазан неким хемиским раствором. Био је дуг један метар, широк нешто мање од метра, а висок отприлике пола метра. Сандук је био окован на угловима, а шест алки, по три са обе стране, сведочиле су да је шест људи једва могло да подигне тешки ковчег.

— Наставиће се —

Робин Хид и његова дружина

ИЗ ПРОШЛИХ БРОЈЕВА: Прерушен у Шерифовог стражара, Робин покушава да продре у тамницу где је заробљен негов сарадник Црвени Бил. С Робином је калуђер Так.

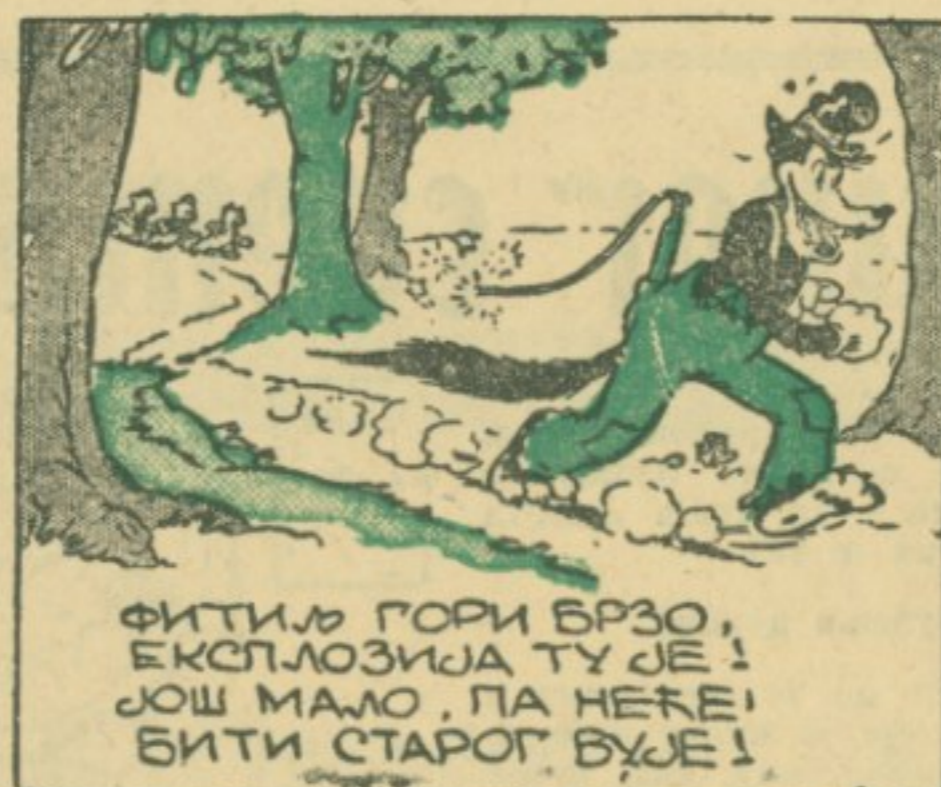

У КАУЧЕМ БРОЈУ: НОВИ ЗАТВОРЕНИК

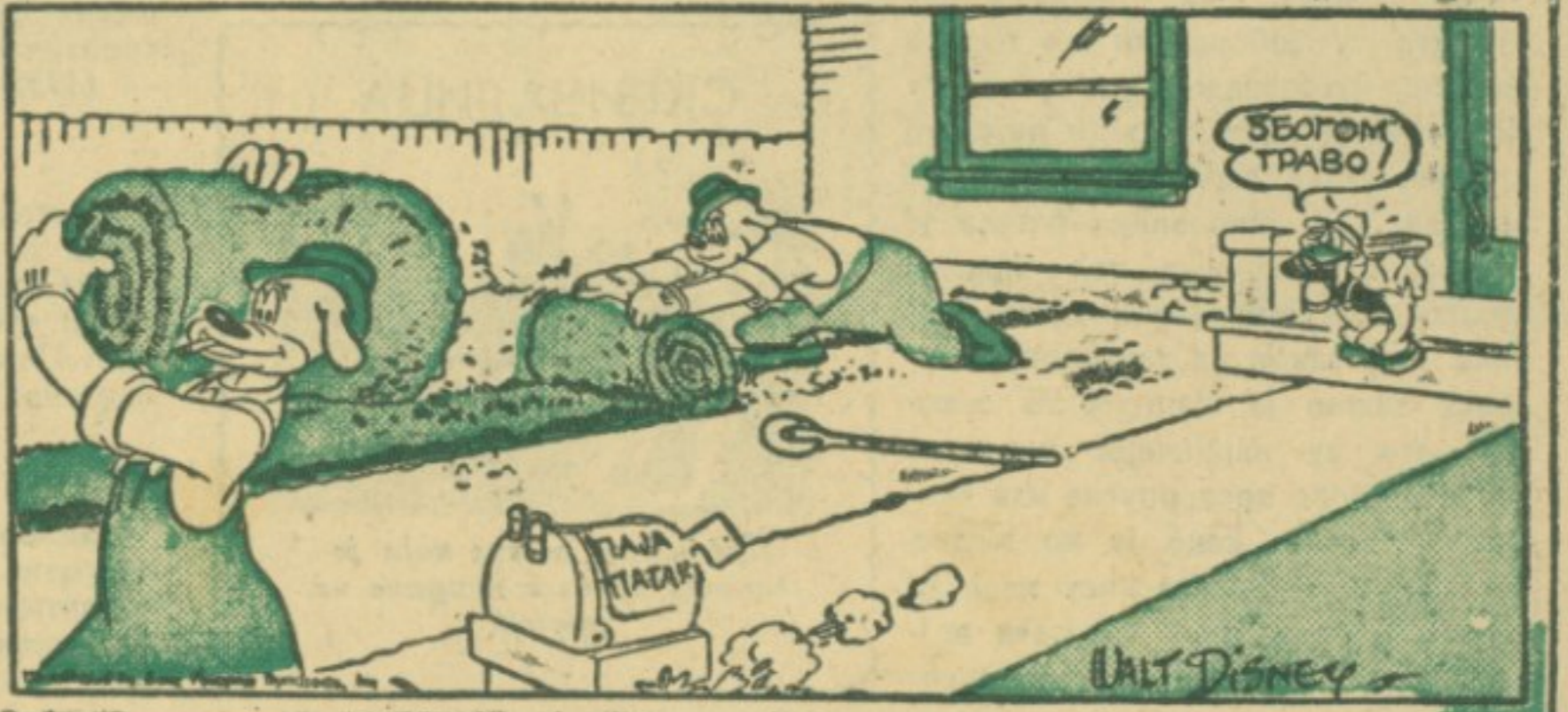
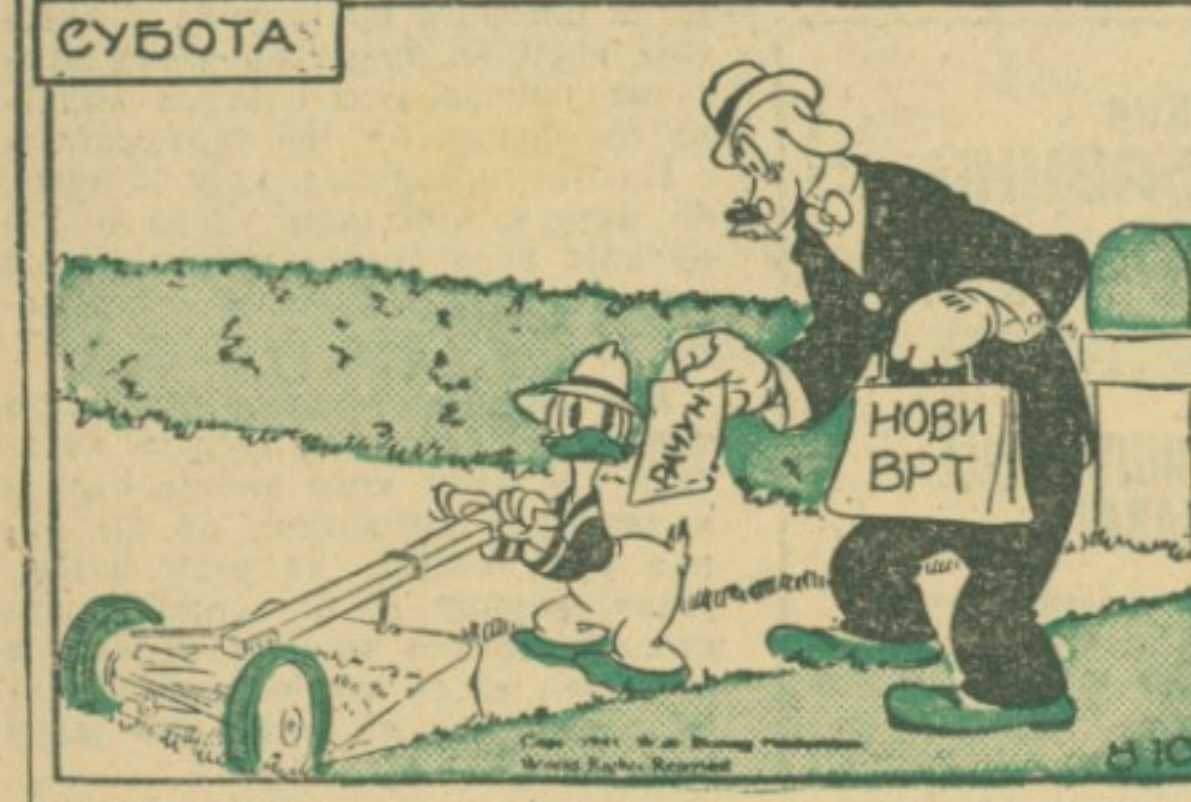
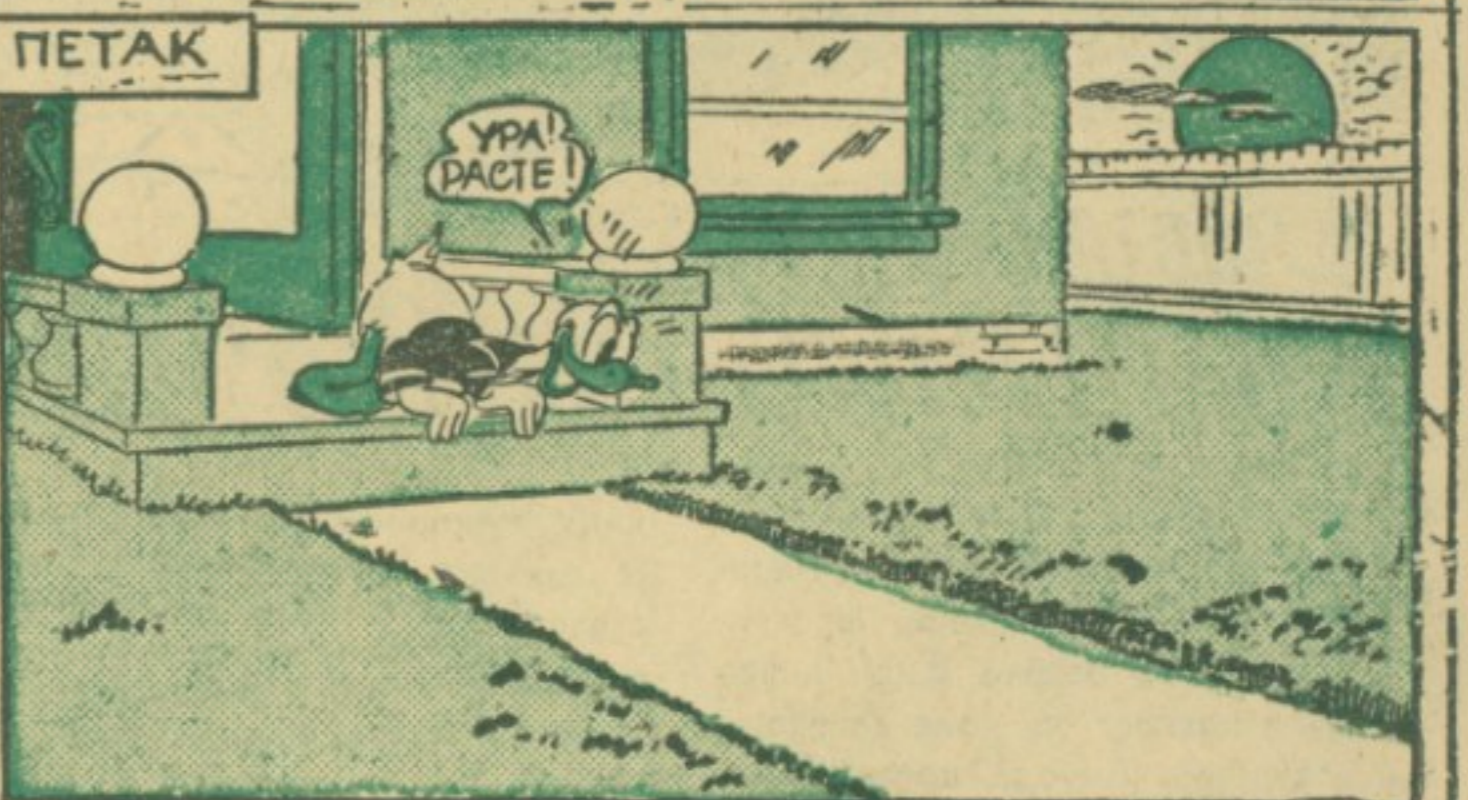
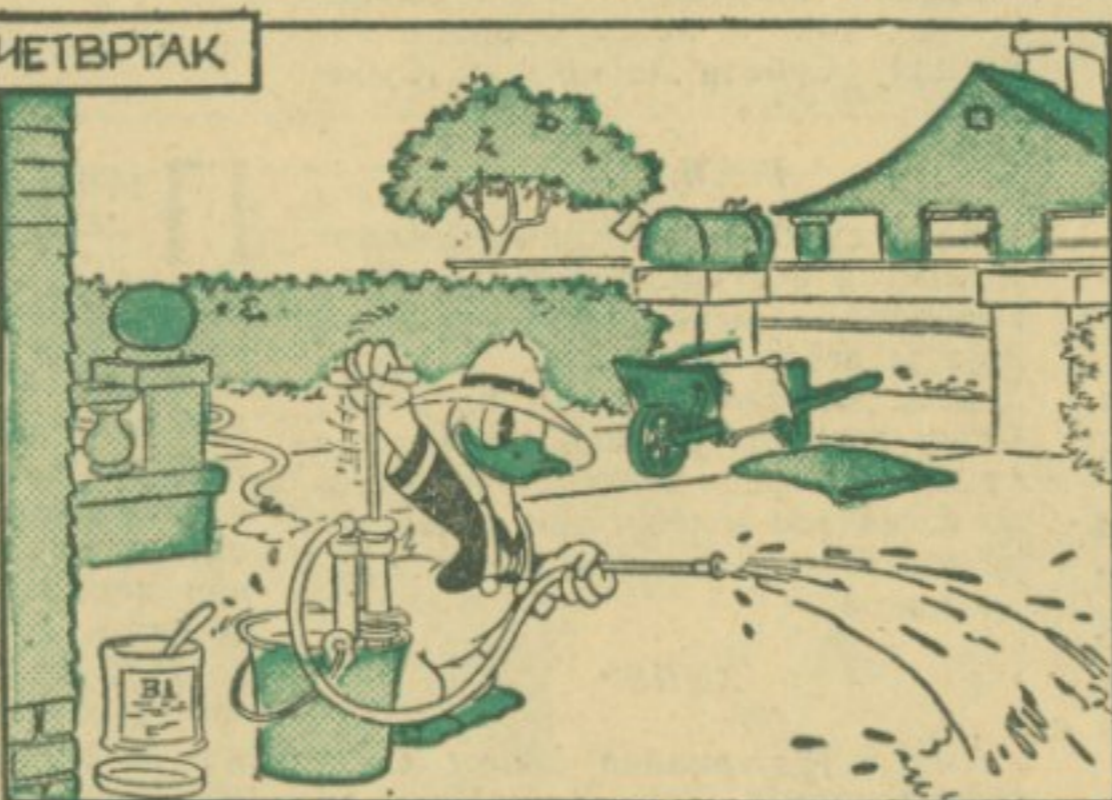
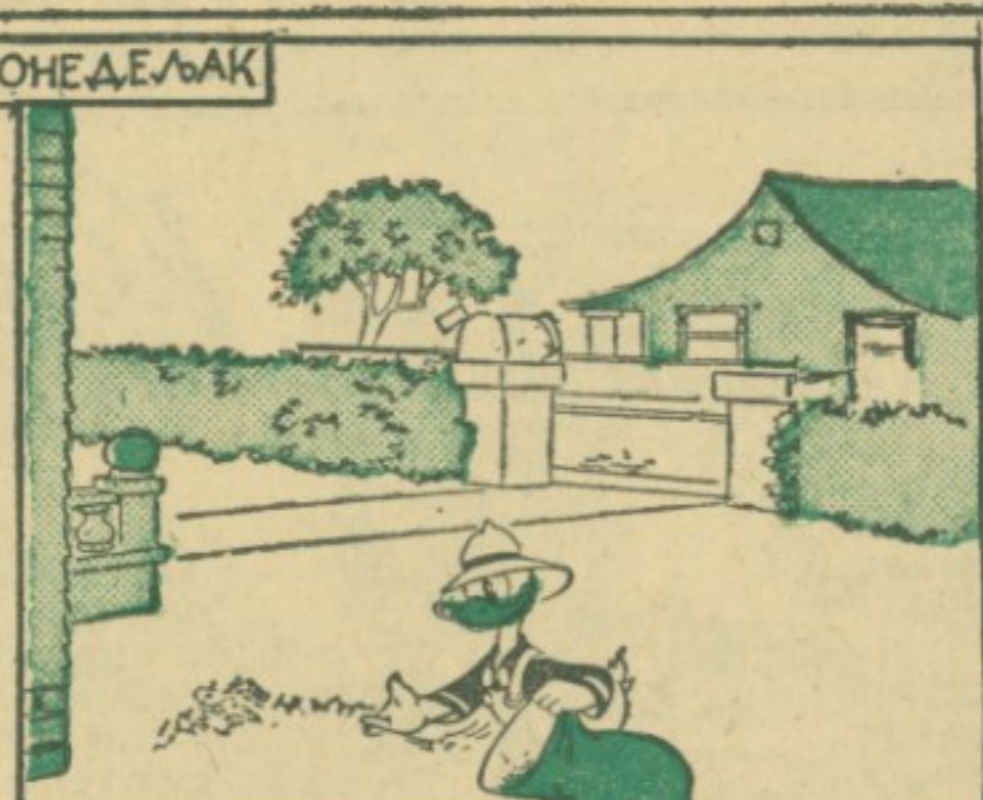
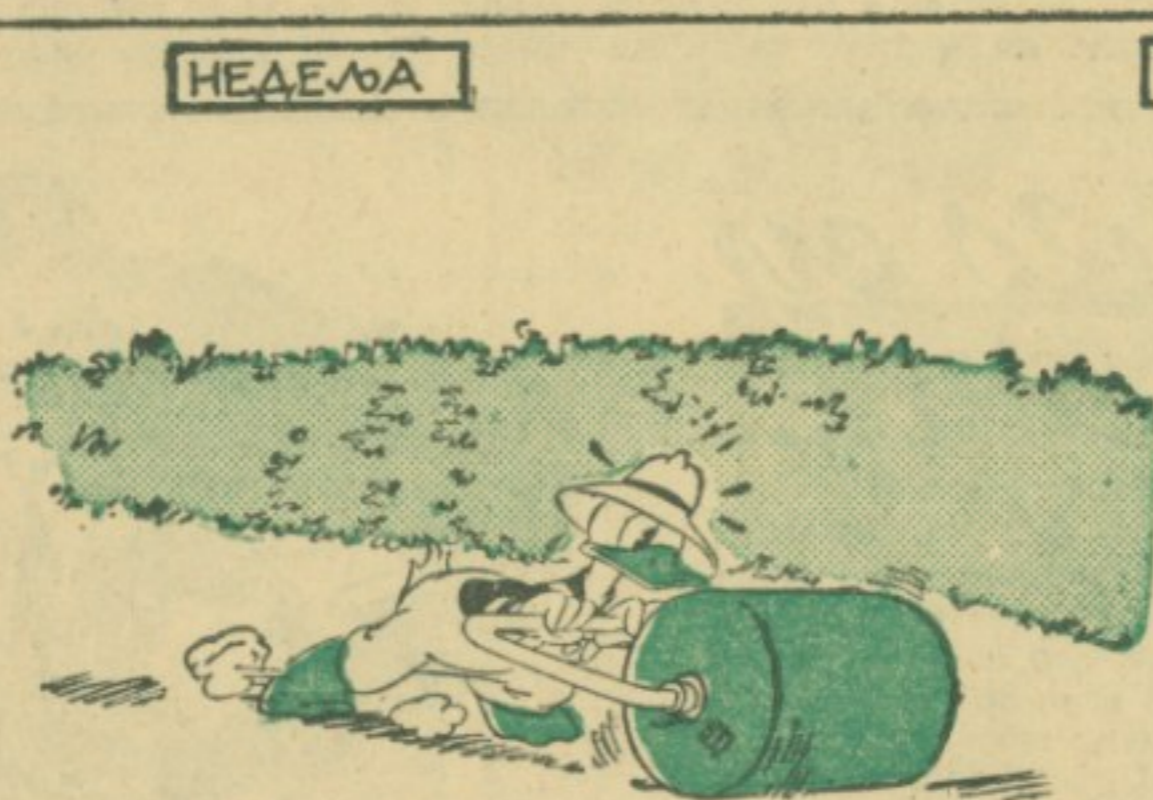
ТРИ ПРАГЕТА

ОД ВОЛТА ДИЗНИЈА

БУК
ОСВЕТУ
СТРЕМА
ПОМОКУ
ПАТРОНЕ
А НЕ
САУТИ
ДА МУ
ГОРЕ
ПАНТАЛОНЕ!

ТРАВНАК ПИЈЕ ПАТРА

Проналазач невидљивог света

Чим је устао, Антон Левенхук отишао је у своју башту и лонцем захватио воде из бурета, које је обила киша напунила у току ноћи. Затим је кроз свој примитивни микроскоп почео паљиво да посматра кап кишнице. Тада се у једном тренутку узбудило више него икада раније. Био је као опијен и гунђао кроз браду. Крај њега је стајала његова ћерка Марија и нежно посматрала свог добродруга и „дуодог“ оца, како су га суседи називали.

Одједном се зачу његов узбуђени глас:

— Марија, Марија, оди овамо! Ура! У овој капљици кише има ситних животињца. Оне пливају и прањају се. Хиљаду пута су, изгледа, мање од маког малог створења које видимо својим очима.

То је био велики тренутак не само у животу Антона Левенхука и за развој науке, него и за историју човечанства. Тога дана и тога часа откривен је дотле непознати — невидљиви свет, највећи живи свет на овоме свету. Антон Левенхук био је први човек који га је видео и на тај начин извршио једно откриће с којим тешко може ма које друго да се мери.

Тај невидљиви свет сачињавали су микроби на чијем су проучавању стекли бесмртну славу многи научници, као што су Пастер, Кох и други који су спасли животе милионима људи.

Левенхук није знао да у том новом свету постоје бића од којих су нека смртоносна, а нека корисна. То су доцније утврдили научници, али тиме није умањена слава Антона Левенхука.

Брусач сочива

Антон Левенхук рођен је 1632 године у холандској варошици Делфту. То је био леп градић препун малих кућа, окружен калдранима и ветрењачама. Родитељи и преци Антона Левенхука били су познати плетачи корпи и пивари, мајстори заната који су се много пенјали у његовој земљи. Још док је био дете из губио је оца. Мајка га је била уписала у неку чиновничку школу, али је он 1648 године

напушта и ступа на занат код једног трговца у Амстердаму. Када је напунио 21 годину вратио се у Делфт где се оженио и отворио своју трговину. О његовом животу до четрдесете године мало се зна. Познато је толико да се још једном оженио и да је имао више деце, затим да је постављен за вратара општинског дома у Делфту. Али су многи становници тог маког града знали за његову страст да бруси стакло и прави сочива. Знао је да богати трговци штофовима имају сочива и да кроз њих посматрају тканине.

По природи сумњало и неповерљив, он није хтео да купи сочиво — желео је да га направи сам. Ишао је код оптичара да би научио како се то ради. Посећивао је апотекаре и алхемичаре и гледао шта они раде. Њега је сва интересовало. Затим је часове и дане проводио у брушењу сочива. Суседи су га сматрали настраним и особенаком, али он се на то није обазирао. Најзад је израдио необично добро сочиво. Оно је имало пречник од 3 милиметра и помоћу њега је могао да види увеличане и најситније ствари.

Први микроскоп

Једнога дана Левенхук је прихватио да састављена сочива још више увеличавају. Данима их је састављао и мењао им места. Да се сочива не би померала, учврстио их је жицом и тако пронашао справу која је изазвала праву револуцију у науци — микроскоп.

Када је погледао кроз свој микроскоп, видео је један нови свет различит од оног који се голим оком могао опазити. Почео је све да посматра: мишићна влакна кита, перут, воловско око, Алаку од овце — која је под сочивом изгледала дебела као канап. Затим је секцирао муву и посматрао дело њеног тела. Гледао је пресеке стабла, завривао у расечено семе, посматрао буве итд.

Али, у њему је почивао и научник. Све што је видео цртао је и бележио. Међутим, није писао док добро не провери сваки податак. Постепено је, откривајући све нове и нове ствари, проширивао круг свога

знања. Године су пролазиле и Левенхук је стално израђивао микроскопе. До краја живота направио их је 419.

Буђење духова

Век који му је претходно и време у коме је живео није трпело научну истину. Она је тек била у повоју. Тако је шпански лекар Мишел Серве био спаљен на тихој ватри, јер је порицао божје тројство и друге верске догме, а осим тога дрзао се да секцира људски деш. У то доба био је осуђен и Галилео Галилеј, јер је доказивао да се земља окреће око сунца.

Али, у другој половини 17 века наступило је буђење духова у Француској, Енглеској и Италији. Начело слободоумних људи гласило је: „Не ослањајмо се ни на шта о чему се нисмо уверили својим очима“.

У то време у Енглеској је постојало друштво „Невидљиви колегијум“, чији чланови своја схватања нису смели јавно да изнесу да их Кромвел не би побио као јеретике. Међу њима су били Исак Њутн и Роберт Бојл, оснивач научне хемије. Када је на енглески престо дошао Карло II, „Невидљиви колегијум“ претворило се у „Краљевско научно друштво“.

Прва публика

Радећи годинама сам и не објављујући своје откриће Левенхук је у члановима тога друштва стекао прву публику. Наиме, у Делфту је у то време живео и Рене де Граф, који је био члан Краљевског научног друштва. Левенхук је овом научнику дозволио да гледа кроз његов микроскоп. Граф је обавестио чланове друштва о Левенхуку и његовом раду и молио их да затраже од Левенхука да им пошаље извештај о својим открићима. Левенхук је то одмах прихватио. Али у његовом извештају било је много и присности и наивности. Писао је на холандском језику, јер другог није знао, а појма није имао ко су чланови тога друштва. Они су били веома зачуђени фамилијарним тоном његових писама. Међутим, ствари о којима их је обавештавао привукле су њихову пажњу. Захваљујући му се и изразили наду да ће им и даље слати из-

В. Галлејски

но. Својим очима видели су ситне животиње.

Члан научног друштва

Кратко време после тога он је друштво упутио око 112 писама, у којима је било свега и свачега, а добрим делом и оно што чувене научнике није занимало. Њих је највише интересовао део извештаја о Левенхуковом бесмртном открићу, о ситним животињцама.

Проналазак микроба у капљици кише био је врхунац Левенхуковог дугогодишњег рада. У прво време, за тренутак, он је поверовао да та жива бића долазе с неба. Али, необично трезвен и велик поборник експеримента и истине, он се брзо уверио да то није тачно. Настаvio је и даље да посматра животињце да би још више о њима сазнао. Писао је: „Оне јуре једна поред друге као комарци у ваздуху“.

Обавестио је о томе и чланове Краљевског научног друштва. За тренутак, они су посумњали у то, али су се брзо поколебали, јер су знали да их је Левенхук увек тачно и савесно обавештавао. Тражили су подробији извештај и добили га. Левенхук се позивао и на угледне грађане који су све видели што и он. Научници су и сами хтели да се увере у тврђења Левенхука. Сакупили су се и 15 новембра 1677 године кроз два најбоља микроскопа посматрали зоно бибера које су раскиселили у води. Уверили су се да је све оно што им је Левенхук писао било тач-

но. Својим очима видели су ситне животиње.

Његово име било је познато у целој Европи. Посетиоци су долазили са свих страна и посматрали ситни свет кроз његове микроскопе. Петар Велики и енглеска краљица Ана такође су били код њега.

Антон Левенхук је умро 1723 у 91 години живота. Са смртне постеље позвао је свога пријатеља Ховлијета и рекао му немоћним гласом: „Ховлијете, драги пријатељу, све ти ова два писма и пошљи их у Лондон Краљевском научног друштва.“ Тако је одржао реч коју је давни дао друштво: „Док год будем живео — служићу вам верно.“ Уствари, овај велики проналазач целог свог живота служио је само научној истини.

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ... ЗАБОРАВЉЕНИ ГРАД

У септембру 1814 године, после прве абдикације Наполеона и његовог прогонства на острво Елбу, почео је Бечки конгрес, на коме се решавала судбина Европе после Бонапартиног пада. Том приликом дипломати су заборавили на градић Морене, југозападно од Ахена, у Немачкој, и нису га дали ниједној држави. Ова варош која је тада бројала 3500 становника остала је неутрално земљиште, под управом председника општине и десет велика. Као закон на територији Морене важио је Наполеонов законик, док су парничари износили своје спорове пред пруске или белгичке судове, како је хо желео. Становници Морене нису плаћали никакав порез, нису служили војску, нису, такође, имали ника-

ких дужности. То стање трајало је све док се није завршио Први светски рат. Тада је Морене са својих 4190 становника, колико их је имао 1918 године, припао Белгији.

СКРИВАЛИЦА

Пронађите дечака који је оставио кавез с птицама на друму!

Варо су ПОСТАЛА имена?...

СУБОТИЦА

Почетком 16 века вођа војвођанских Срба Јован, познат у историји као цар Јован, дао је да се утврди један заселак и ту је сместио јаку посаду. За намесника је поставио свог војводу Суботу Врлића. Од тог утврђеног засека постао је касније град који је по свом првом намеснику Суботи добио име Суботица.

ГРЕНЛАНД

Када су Викинзи Ерика Црвеног у десетом веку први пут стигли на Гренланд, највеће острво на свету које је већим делом под снегом и ледом, нашли су тамо на веома бујну вегетацију. Како им је, док су му прилазили с мора, цело острво изгледало зелено, они су му дали име Гренланд, што значи Зелена земља.

АМПЕР

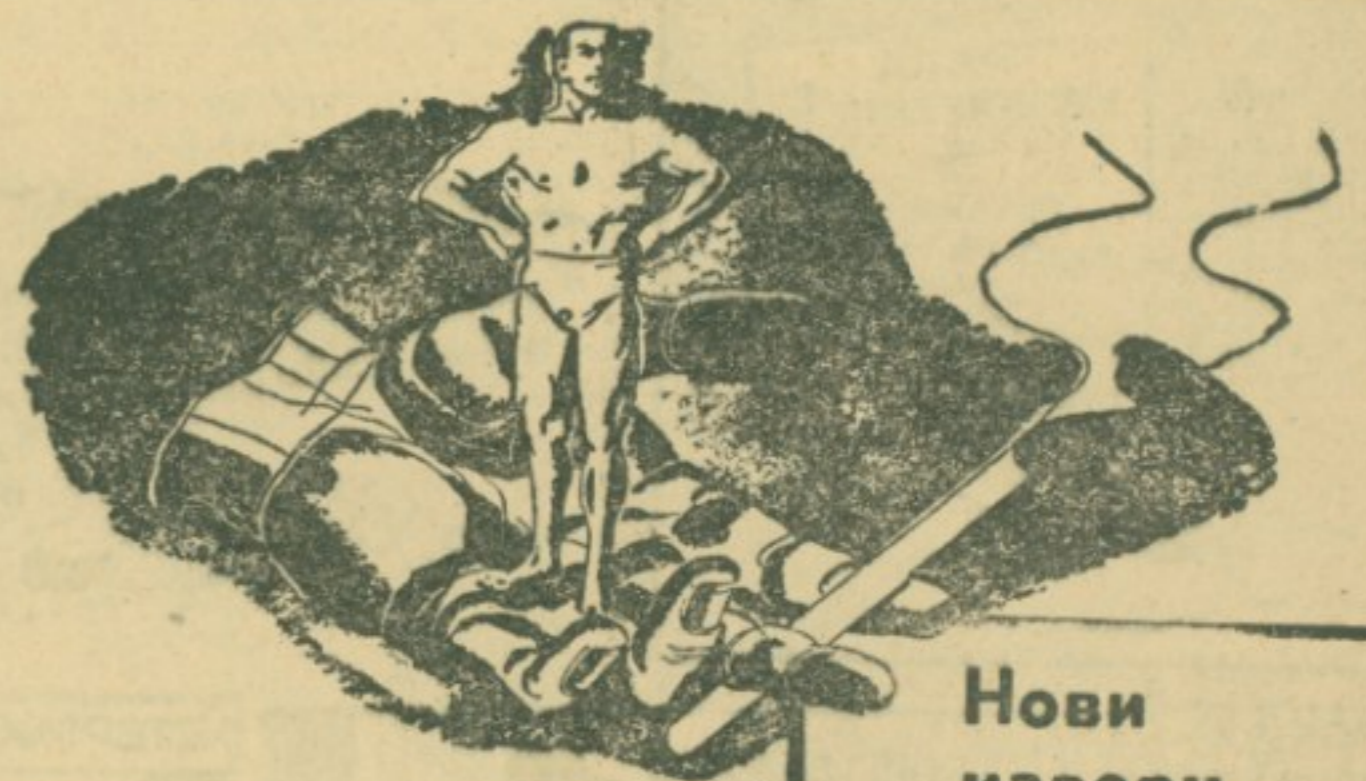
Ампер је јединица јачине електричне струје. Тако је назван по имену француског физичара и математичара Андреа Марије Ампера — (1775—1836).

ДУНАВ

Сматра се да је реч Дунав келтског порекла. Име реке дошло је од келтског израза „Дон-ав“ што значи дубока вода. Од римских писаца Цезар први помиње ову реку и назива је Данубиус.

КЛАВИР

Клавир је познати музички инструмент са диркама. Име је добио по латинској речи клавиес што значи дирка. Његов данашњи облик стар је око двеста година.

Нови извори енергије

Прича се: испршише се једног дана залихе угља и нафте, престаде да раде фабрике и стаје саобраћај. Али, то није тачно. Када би се још неискоришће не залихе из свих од сада познатих налазишта распрострле по целој земљиној лопти, оне би чиниле омотач дебеле свега дванаест милиметара. Па, ипак, оне ће трајати још неколико хиљада година, ако се њихова потрошња знатно не повећа. Ако претпоставимо да је овај страх оправдан, ипак се стање не би изменило. Наука је већ пронашла нове изворе енергије:

ПОДУТНИКИ ЗАБАВНИК

Од идућег, 38. броја почиње да објављује доживљаје

МАЛОГ ИНДИЈАНЦА ХИЈАВАТЕ

и страни у штавцима

СЛОЊЕ ТИРА

воду, ветар и, у последње време, сунчану енергију. Саобраћај и фабрика постројења неће стати. Два три примера даће јасну слику о разним облицима и снази нових извора енергије.

За свега десет минута на земљу допре толико сунчане енергије да би она, ако би постојала могућност да се сва искористи, била довољна за све потребе човечанства у току једне године.

Ако би се хемиска енергија из једне цигарете претворила у енергију кретања, њоме би човек просечне тежине могао да се подигне на висину од 180 сантиметара.

Нијагарин водопад, који је висок 49 метара, приликом удара о тло на које пада ствара енергију која његову воду загреје за једну осмину степена Целзијусових.

Ако би човек желео, да уместо дрвима или угљем, загреје купатило топлотом коју добије својом механичком енергијом, он би морао свој снагом да ради читаву једну седмицу. Да би својим радом створио толико топлоте колико је потребно да се загреје његова соба, морао би да ради део један дан.

Стогодишњица рођења СИМЕ МАТАВУЉА

Ове године 14 септембра прословиће се стогодишњица рођења Симе Матавуља, једног од најбољих претставника нашега реализма. То је био књижевник „увек занимљив, увек савремен и, као поветарац с мора, увек свеж приповедач и летописац“.

„Из каква сам земљишта никао“

Ове речи написао је Матавуљ на првим страницама свога занимљивог аутобиографског дела „Биљешке једног писца“.

Матавуљ се родио 14 септембра 1852 године у Шибенику. Он сам каже да у сваком правом Шибеничанину живи нежан трубадур, крут ускок и вредан тежак. Кад год дирне неку од тих жица искониће неко од то троје. И наставља: „Стога се ту свакога дана измишљају нове љубавне пјесме, стога се гине за ружну ријеч, а лијепом се заиста гвоздена врата отворе: најпослије, због тога је свака пед земље обрађена. И дан дањи кад људске „неподобштине“ преврше мјеру, неке старинске иконе по црквама зноје се и проговарају, нема ноћи кад вукодлаци не лутају по улицама, кад вјештице не даје дјецу, кад море не притискује одрасле. Виде се и данас рву са лијепим младинама и плету гриве младим коњма; аждаје чувају закопана блага по развалинама итд. Све сам то испрчао да се види из каква сам земљишта никао, у каквој сам околини одрастао.“

Оца је рано изгубио, али му се мајка, предузимљива и радина, брзо снашла у „кући пуној деце“:

основала је радницу народног одеда и својој деци обезбедила подношљив живот.

Школовање

Основну школу свршио је на талијанском и српскохрватском језику. Нижу гимназију „због нешташлука и претраног читања нешколских књига“ није свршио баш са добрим успехом. Због тога га је мајка хтела да да у трговину, али он није показивао склоности за тај посао. Мајка му се обратила својој деверу Серафиму, игуману манастира Крупе, — „нека буде калуђер кад већ ни за што друго није“. Сима је остао у манастиру четири године и при крају његовог ђаковања стари игуман видео је да му синовац „није за мантију“ и „тјелесно оснажена а духовно подивљала“ врати га мајци у Шибеник, која га одведе у Задар, уписа у учитељску школу, коју Сима заврши крајем 1871 године.

Дела

Знајући од рана талијански, а касније и француски читао је много. „Док сам био у манастиру, пише он, поред осталијех доживљаја видео сам хајдуке на гозби, послје крвно мрење, а дође ми до руке и први роман који сам у животу прочитао. Бјеше Си-ов Вјечити Жид у талијанском пријеводу. Какво откровење за мене и какво уље на ватру!“

У то време читао је Зелића, Доњатеја, Мушицког, Вујића, Рајића, Соларића, а касније Ренана, Бихнера и друге.

љешке једнога писца“, „Десет година у Мавританији“ и популарни спис „Бока и Бокелји“. Осим тога написао је неколико путописа из Француске, Алжира, Леванта, Северног Мора, неколико књижевних чланака, а исто тако често је и преводио. Најважнији његови преводи су „Мизантроп“ и „Пучанин као властелин од Молијера“, „Сан“ од Емила Золе и „На води“ од Ги де Мопасана.

Последња воља

Сима Матавуљ по свршетку учитељске школе учитељевао је по српским селима северне Далмације, учествовао је у херцеговачком (1775) и бокељском (1881) устанку. После Бокељског устанка склонио се у Црну Гору, где је био наставник гимназије и надзорник основних школа. Године 1887 прешао је у Србију и ту је, са малим прекидима, остао до смрти као наставник у средњим школама и при ватам човек. Непрекидно се бавио књижевношћу. Године 1905 изабран је за члана Академије наука. Смрт га је затекла у Београду.

Враћајући се својој кући 20 фебруара 1908 године, у 11 и три четврти, напрасно је преминуо на улици. Смрт је наступила услед капље.

У ондашњој „Политици“ написано је: „Док срећни народи теку

нова имена, ми их губимо и нижемо гроб до гроба. Нема ни четири године а ово је десети гроб: Брзак, Јанко, Божа Кнежевић, Сремац, Митровић, Адамов, Луковић, Душан Симић, Глишић и сад Матавуљ.

Међу хартијама нађеним код његове куће била је и последња његова жеља написана у виноградну (Рибњаку) 21 августа (по старом) 1906 године.

Између осталога он жели да буде сахрањен у месту где умре, да се не штампају објаве, него да се јави родбини и познаницима, да буде скроман обред сахране, да се не држе никакви говори, да се не полажу венци ни цвѣће, осим једне китице од његове жене. Затим он у свом тестаменту захтева да му буде обичан гроб, хумка без плоче и ограда са обичном крстачом и да на њој пише само: С. Матавуљ, 1852-19... Јена каже како ако би његова жена пристала да се поред њега сахрани онда може саградити гробницу какву жели. Затим завршава своју последњу жељу: „Имања немам, дугова немам. Моја књижевна дела, рукописи, својина су моје жене. Не желим парастоса. Њене (женине) молитве биће повољне мојој души“.

Сахрана је извршена 21 фебруара 1908 године у 15 часова у свему по његовој жељи.

СРЕЋНИ И НЕСРЕЋНИ „ДРУГИ“

Много је оних који су „готово победили“. Има их у науци, техници, спорту, у свим гранама људске делатности. Често се дешавало да неко много година улаже наточевчанске напоре да би доспео до жељеног циља. Али, на другом крају света, неко други ради на истој ствари. Довољно је да тај успе само неколико дана или, чак, неколико часова раније, па да сав напор оног првог остане готово непримећен.

Други на Јужном Полу

Читавих двадесет година трудио се енглески истраживач поларних области Роберт Фалкон Скот да допре до Јужног Пола. Године 1904 вратио се у Енглеску потпуно исцрпљен после једне неуспеле експедиције која је трајала три године. Следећих шест година припремао је другу експедицију. Године 1910 поново је кренуо на Јужни Пол. Тада је сазнао да се и норвешки истраживач Амундсен налази на путу за Јужни Пол. Скот је удвостручио напоре. Ма да су се већ на почетку пута моторне саонике поквариле, а већи део паса угнио, он је ипак средином јануара 1911 године био удаљен свега педесет километара од Пола.

„Не сумњам да ћемо стићи“, написао је он у свој дневник. „Посто-

је само једна страшна могућност: да норвешка застава буде већ на Јужном Полу кад ми доспемо до њега“. Тако се и догодило. Кад је Скот стигао, тамо се већ депршала норвешка застава. Норвежани су стигли пре Скота, и то само један једини дан раније. Скотова експедиција кренула је натраг, и само на дванаест километара од места где би била ван опасности, нестала је у снежној бури.

Смрт пред победу

Некада је прелаз преко Светог Готхарда, планиског масива у Швајцарским Алпима, био пун опасности. Саоницама се данима путовало кроз снежне наносе и дуж ледених литица и често се дешавало да путем настрадају и путници и коњске запреге. Када је швајцарска влада одлучила да сагради железнички тунел и тако најкраћим путем повеже ломбардску долину са пределима северно од Алпа, за

тај гигантски подухват било је одређено свега педесет милиона франака. Међутим, стручњаци су сматрали да је та сума недовољна и да је потребно бар још двадесет и пет милиона. Дуго нико није хтео да

се прихвати овог посла и изгледало је да до грађења тунела неће ни доћи. Најзад се појавио неки Луј Фавр, који је одлучио да за предвиђену суму сагради тунел.

Луј Фавр, који је пре тога саградио многе железничке пруге и тунеле, наишао је у Алпима на велике тешкоће. На радовима је било успелно више хиљада људи, али је бушење тунела споро одмицало јер је камен био необично тврд. Ипак, он је био уверен да ће успети. Међутим, једне ноћи затуњала је у тунелу страшна експлозија. Експлодирао је подземни магацин с динамитом и велики део прокопа био је затрпан. Упркос томе Фавр је наставио рад. Трошкови грађења били су већ премашили одређену своту и Фавр је, да би довршио своје дело, уложио у градњу целокупну своју имовину, а кад ни то није било довољно, позајмио је велике своте новца. Најзад, крајем 1180 године, радови су већ били привредени крају. У јужном делу тунела чула се већ лупа пијука радника који су се приближавали са севера. Луј Фавр налазио се крај минера који је имао да запали последњу мину. Одједном, осетио је да му је рђаво, затражио је чашу воде и затетурао се. После неколико тренутака био је мртав. Срчани удар.

Месец дана касније бушење тунела довршио је инжењер Воси.

Откриће на — пијаци...

Државни природњачки музеј Сједињених Држава послао је једном једну добро опремљену експедицију у Јужну Америку са задатком да пронађе бар један примерак неке ретке врсте црног јелена. Неколико месеци пробијали су се чланови експедиције кроз непроходне, снежне планине Екватора, али јелена, који је требало да буде црн, велики као коза, и само с једним правим рогом, нигде нису нашли.

У исто време Шпилман, професор универзитета у Киту, главном граду Екватора, трагао је, такође без успеха, за црним јеленом. После неколико месеци трагања он се вратио у Кит. Један дан пре него што су измучени чланови америчке експедиције на својој повратку приспели у Кит, професор Шпилман сетао се по граду. На једном тргу спазио је једног Индијанца како вуче за собом необичну животињу: црну, малену с једним усправним рогом. То је био толико тражни јелен, кога је Индијанац радо продао професору. Тако су чланови америчке експедиције који су сутрадан приспели, могли бар у башти професора Шпилмана да виде јелена за којим су трагали толике месеце.

Славни „други“

То су били „несрећни“ други. Али, било је и таквих који су као други постали славни.

Француски физичар Дени Папен конструисао је 1707 године први пароброд. Када је, желећи да испита и прикаже свој изум, запловио по реци Везеру, сачекала га је у Миндену група сопственика бродова на весла, и под изговором да нема дозволу за пловидбу, запленила му брод. Веслачи на бродовима на весла, којима су њихови послодавци говорили да ће их Папен проналазак упропастити, разбили су секирама његов пароброд. Папен је после тога отишао у Енглеску, где је 1717 године умро у бедности. Његов проналазак био је потпуно заборављен.

Сто година касније Американац Роберт Фултон саградио је нов пароброд. Ма да је Фултон био „други“, он је данас у целом свету познат као проналазач пароброда и његов изум донео му је велико богатство.

БОЛЕСТИ КЊИГА И ЊИХОВО ЛЕЧЕЊЕ

Не само људи, него и књиге могу да оболе. И њих нападају разне болести; и оне, као и људи, доживљују старост. Досад је забележено око седамдесет разних болести књига. Последњи рат нанео је и књигама знатне штете. Услед бомбардовања, као и услед тога што су библиотеке чуване у неподесним и влажним подземним склоништима, велики број скуповених књига тешко је настрадао, па је морао бити подвргнут озбиљном лечењу.

Кад негде у свету нека ретка књига или пергамент тако тешко

„оболе“ да може да дође и до њиховог уништења, они се најхитније шаљу у Патолошки институт књига у Риму, где ће им се вероватно наћи лека.

Институт има хемиску и физичку лабораторију, фотографску одељењу, музеј са богатом стручном библиотеком и одељење за реставрацију, неку врсту операционе сале за књиге. Пошто се претходно у лабораторији постави дијагноза, стручњаци института одређују начин лечења, који је веома различит, јер књига има много непријатеља који је нападају. Најопаснији су разни инсекти, бубице, пауци и стенице.

Раније су књиге ослобађане ових штеточина хемиским средствима, али су се она показала као непрактична. Њима су се, додуше, таманили инсекти и њихове ларве, али је од њих и књига трпела штету. Данас се употребљавају друга, много ефикаснија и за књигу нешкодљива, средства: алкохолна купатила, парење и зрачење ултравиолетним зрацима. Ситне рупице на листовима затварају се желатином, а већа оштећења се отклањају уметањем одговарајућих комада папируса. Клиника има велику башту у којој се гаје потребне биљке, међу којима и папирусово дрво од којих се влакана некад правила хартија. Институт располаже чак и малом фабриком, у којој се могу израђивати све врсте хартије.

Сарадници института не баве се само лечењем већ „оболелих“ књига, већ испитују најповољније услове за њихово одржавање, како до обалења не би дошло. Утврђено је да се књиге најбоље могу очувати на температури између 10 и 18°C, а да ваздух треба да садржи 40 до 65 процената влаге.

ГЛЕДАЈТЕ ПАЖЉИВО

Иако ове две слике на први поглед изгледају савсем исте, има шест ствари које су на њима различито нацртане. Ако до број загледице брзо ћете открити по чему се ове две слике разликују!

Остварење ДЕДАЛОВОГ СНА

Мит о Дедалу, робу краља Миноса, који је желећи да побегне из ропства, покушао са крилима начињеним од птичијег перја и воска да прелети море заједно са својим симоном Икарсом, вековима је означавао тежњу људи да заступаре и небеским висинама. Ова жеља почела је да се остварије тек када су браћа Монголфје саградиле прву „машину која је могла да лети.“

Данас, када је човек на „машини која лети“ достигао брзину звука, па и већу, први покушаји људи да освоје небо изгледају необични и далеки. А то није било тако давно!

Прва лопта напуњена топлим ваздухом винула се у висину 5 јуна 1783 године. То је било дело Француза браће Монголфје. Месеци и по дана касније, у Паризу се, пред одушевљеном масом, подигао балон професора Шарла. Само неколико дана доцније први живи путници — петар, ован и пловка, заплвали су ваздухом. Експеримент је потпуно успео. Једино се петар улазио и повредио крила. Ову „весељу“ искористили су промисленци да би доказали како је то опасно и да би тражили да се забране „нове лудорије“.

Двадесет пет минута у ваздуху

Лет ове мале менаџерије охрабрио је и људе. Већ 24 новембра 1783 године два човека ушла су у корпу од врбовог пруга привезану за надувану лопту. Одмах после одвезивања балон се нагло уздигао. Благ ветар носио је дуж обале Сене храбре путнике маркиза Д' Арлана и Пилатра де Розиеа. Д' Арлан је мариномом изаха одушевљеној маси која је с прилично неповерења, посматрала то чудо. Ношен ветром балон се полако удаљавао од Париза. Пошто су прешли Сен Жермен, Пилатр је над Шатилонском приметио: „Падамо, а под нама је Сена. Појачајмо ветру, пријатељу!“

Ватра се распламсала и платно на балону затрело. Ваздушни брод се подигао. Међутим, над Лабудовим Острвом пламен је почео да лиже по омотачу балона. Ватра је пригушена, али је требало мислити на слегање. Тада су се, после 25 минута лета, Пилатр и Д' Арлан спустили поред млина у Барьер де Конферанси.

Ваздушни путници постали су славни, а све више људи одушевљавало се летењем. Првог децембра 1783 године, проналазач гасног балона и професор Шарл са механичаром Робером успешно је заплвило небеским океаном. Били су се попели на висину од 346 метара. Професор је био напредно задовољан летом, а 330.000 гледалаца одушевљено га је поздравило.

„Као на баруту под којим гори фитиљ“...

Пилатр де Розие извршио је још неколико летова, али његова изјава да ће прелетети Ламанш ако добије материјалну помоћ изазвала је праву сензацију. Он је тада имао око 30 година. На његов захтев, за нови пројект министар Калон му је одобрио 40.000 франка из државне касе. Засукавши рукаве Пилатр се тада дао на посао. Пет месеци је градио свој нови балон.

„Ватра под балоном напуњеним гасом, слична је упаљеном фитиљу код барута“, говорили су физичари. Кад је балон био готов Пилатр је морао да чека повољан ветар. Месеци су пролазили, а нестрпљење је све више расло. Већ су пацови почели да грицају омот, али ветар је и даље неумољиво дувао са острва према континенту. Тај за Пилатра неповољан ветар искористио је 7 јануара 1785 године други ваздухопловац.

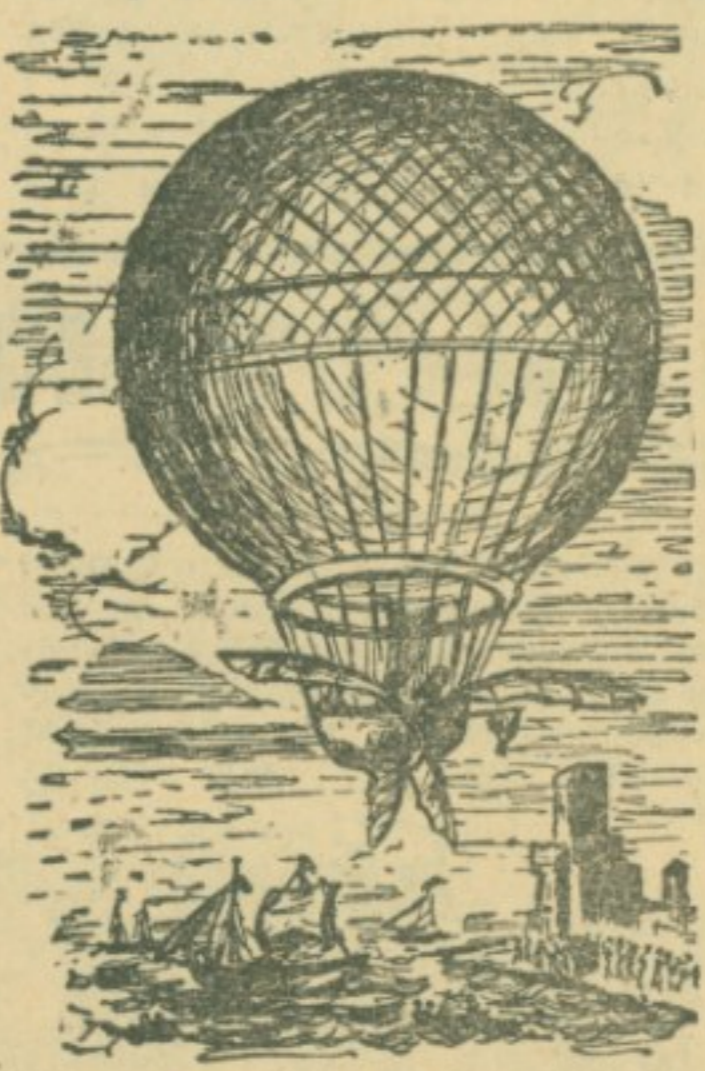
Кад је Пилатр де Розие објавио да намерава да прелети Ламанш још један човек носио се истом мишљу. Био је то механичар Франца Бланшар. Још као дечак волео је да мајсторске тежине да направи нешто ново дотада невиђено. Његов први успех била је војња кроз Париз на механичким колима. Тада му је било само 17 година. Тврди се да је он са својом машинском летео још пре Розиеа, али доказа нема. Његов ваздушни брод имао је крила, крму и катарку који су му служили за управљање балоном.

Другог марта 1784 године требало је да докаже вредност свог балона. Пре узлетања, напао га је

са исуканом сабљом неки војни питомац који је такође желео да лети. Иако је Бланшар био озлеђен и бадон оштећен, пробни лет је успео.

Први преко Ламанша

Охрабрен првим успехом Бланшар је пре Розиеа, 17 јануара 1785 године у 13.30 часова, полетео из Енглеске у Француску. Непрегледна маса света испратила је ваздухопловце. Балон је оптерећен са 200 килограма баласта. Пилот је био Бланшар а путник др Цефирис. Први минути лета протекли су мирно. Балон је летео у

правцу Француске обале. Изненада, већ над морем, почео је да пада. Сурвавање је изгледало неизбежно. Ваздухопловци су побацили баласт, све непотребне ствари, па и своја одећа. Бланшар је чак бацао крила и крму, а Цефирис је био спреман да омогући лет на веома опасан начин: хтео је да отсече корпу, па да се ухвати за мрежу балона. Међутим Бланшар то није дозволио. Али када су све наде биле изгубљене балон је неочекивано почео да се уздиже и

Становници Копенхагена навикли су да готово свакодневно сусрећу два нераздвојна „пријатеља“: старог кочијаша Херлуфа Петерсена и његовог коња Сенди Мака. Петерсен је миран, добродушан човек који четрдесет година на великим теретним колима разноси робу једне трговачке куће. Сенди Мак, велики и јак коњ тамне длаке, већ четрнаест година свакога дана вуче кола свим улицама главног града.

Свега је једном Сенди Мак изгубио „стрпљење“. То је било 1944 године за време једне уличне борбе између данских војника и немачких трупа које су заузиле град. Док су међу звиздали око њега он је узнемирено стајао и чекао Петерсена, који је у једну трговину уносио робу. Изненада, Сенди Мак је појурio с тешко натовареним колима и налетео право на Немце. Они су се збуњено повукли као да је кроз њихове редове протутњао најтежи тенк. О „нападу“ Сенди Мака на непријатеља причало се у целом граду.

Када је рат био завршен Херлуф Петерсен добио је од фирме код које је радио годишњи одмор. Пред сам полетак отишао је код сопственика с молбом да му дозволи да и Сенди Мака поведе на летовање. „Он ради за вас већ четрнаест година“, казао је стари Петерсен, „уморан је и заслужио је да се одмори јер је радио напорно, а од „рођења“ никад није био ван града“. И Петерсену су, на његову

једри ка копну. У 14 часова могао се видети са француске обале, али и ту је морао да издржи борбу са ветром, који га немилосрдно баца, час према јуту час према северу. Најзад је заплвило над копном и у 16 часова се спустило у провинцији Пикардији.

Лет у смрт

Пилатр више није могао да чека. Већ су и новине почеле да га исмејавају. Тада га је и министар Калон опоменуо да већ треба да полети. Под општим притиском, свестан да иде у смрт, Пилатр се отпустио 15 јуна 1785 године. Непуних пола часа после поласка ватар је притерао балон у обалу. Тада је букнуо смртоносни пламен. Спаса није било. На висини од 500 метара балон је експлодирао, а храбри Пилатр де Розие и његов пратилац адвокат Пјер Ромен нашли су смрт близу торња у Креју. Тако је Пилатр де Розие, први човек који се поверио колебљивој кугли нашао смрт у првој ваздушној катастрофи. Место пада обележено је спомен-камењем у знак сећања на пионира ваздухопловства.

Слава и заборав

Бланшарев балон изложен је у градској катедри у Калеу. После неколико дана Луј XVI га је примио и наградио са 12.000 ливара и годишњом рентом од 1.200 ливара. Где год је боравио, организујући узмете, дочекиван је са одушевљењем. Једном приликом у Франкфурту, друштво глумаца приказало је позоришни комад у коме се славе његови успеси. После 1789 године Бланшар је своје турнеје повезивао са пропагандом за права човека. Због тога је био хапшен у Куфштајну. Изашавши из затвора он је отпутовао у Америку, где је такође летео на свом балону. Убрзо затим Бланшарове подвиге засенио је падобранац Гарнерен.

Заборављен и сиромашан он је умро у Хагу, после 66 успешних летова. За њим је остало његово дело и једна плоча у Гинејској шуми: „За владе Луја XVI, године 1785, уздигао се Француз Бланшар... и први савладао мореуз... дивећи се незапамћеној смелости... грађани Гинеа“.

АНТОЛОГИЈА ИСТИНИТИХ ЧУДА

ОСТРВО КОЈЕ „ИДЕ НА ЗИМОВАЊЕ“

У средини језера Илфунген у Ливонији (балтичка област на граници између Летоније и Естоније) налази се мало острво које једном годишње ишчезне. Крајем октобра или почетком новембра вода потпуно прекрије острво. Острво се поново појави почетком пролећа и суво је преко целог лета, тако да на њему сељаци могу да засаде дотле и да је покосе пре него што острво поново „оде на зимовање“.

НАЈСКУПЉИ ЗАМАК

Замак Во-ле-Виконт у Мелану, у Француској, стајао је не само око 3 милијарде динара, већ га је сопственик платио и својом

слободом. Замак је саградио Никола Фуке, министар финансија Луја XIV. Кад је замак био потпуно саграђен, Фуке није био задовољан његовим изгледом, порушио га и на истом месту подигао нов. Оволико расипање новца изазвало је сумњу да је Фуке узео знатну суму из државне касе и он је био затворен. У затвору је остао све до смрти.

ФАРМА БЕЛИХ ЖИВОТИЊА

На једној фарми у Неперу, у САД, све животиње су албиноске. Због недостатка пигмента длака ових животиња потпуно је бела, док су им очи црвене. Многобројни посетиоци долазе да виде ову чудну фарму белих коња, крава, бикова, коза и зечева.

ОСУЂЕН НА СМРТ ЗБОГ АПСТИНЕНЦИЈЕ

Џон Вилсон, официр једног одлеђена британске армије у Индији био је 1815 године осуђен на смрт и стрељан. Он је био

оптужен за непослушност и побуну због тога што је одбијао да прима своје дневне следовање рума.

ЗБОГ СИТНИЦЕ...

Боби Лич, човек који се једном у затвореном бурету спустио низ Нијагарин водопад, умро је од повреда које је задобио приликом пада оклизнувши се на љуску банане.

РИБОЛОВ НА СУВУ

У Кутску „Граду сунца“, у држави Перу, рибари не лови рибе удицама и мрежом, већ вијцима и лопатама. Овако се лови једна нарочита врста рибе, чији је научни назив офито-цефалус, која живи у блату и муљу.

лако запаљиви гас. Довољно је принети запаљену шибицу па да се нагомилани гас запали и да гори сатима.

МАУЗОЛЕЈ — КАЛЕНДАР

У унутрашњост једног кинеског маузолеја посвећеног Ван-Нину сунчеви зраци могу да продрну само четири пута годишње: првог дана пролећа, лета, јесени и зиме. Због тога овај маузолеј околном становништву служи као календар.

ПЛАМЕНИ БРЕГОВИ

Већ 2000 година велики камени блокови у подножју једнога брега у близини градића Порете, у Италији, испуштају неки

Прича о Колумбовом јајету

У једном друштву, у коме је био и Колумбо, разговарало се између осталог и о томе да ли може кокошије јаје да стоји усправно. Сви су доказивали да не може. Колумбо је једини тврдио да је то проста ствар и да свако јаје може да стоји усправно. Присутни су тражили да то и докаже. Он је онда узео једно јаје, усправно га, пажљиво дупнуо о сто и јаје је са заравњеним врхом могло да стоји. Разочарани, гости су изјавили да су то могли и они да ураде. „Тачно, одговорно им је Колумбо, али, тога се требало сетити“.

Тако је постала прича о Колумбовом јајету. Међутим, има научника који тврде да је то што се сада приписује Колумбу, уствари урадио флорентински грађевинар Брунелески и то још 1421 године, дакле, много пре провала Америке.

Те године Брунелески је завршио зидање једне велике катедрале у Фиренци. Остало је још да се заврши купола. Он је имао своје планове за које су остали грађевинари тврдили да су фантастич-

ни и неизводљиви. На једном саветовању, док су сви доказивали немогућност извођења његових планова, Брунелески је за тренутак напустио одају и ускоро се вратио са јајетом у руци. Он је тврдио да може тако да постави јаје да оно стоји на врху. Сви су му се смејали сматрајући ово његово тврђење за још један доказ његовог хвалисања. Он је, као што се и за Колумба прича, разбио врх јајета тако да је оно заиста могло да стоји усправно. Остали грађевинари су изјавили да то није никаква вештина и да то може свако да уради.

„Јесте, требало је само да се сити! Тако ћу ја извести и своје планове за куполу нове катедрале. Знам да ћете сви после казати, као и за ово јаје, да сте тако могли и ви“, одговорио им је Брунелески.

У историји се често дагаћа да се дела или речи једног човека приписују касније другом. Тако је и овај „подвиг“ Брунелескија приписан Колумбу о коме се после открића Америке свуда и много говорило.

Одговорите одлучно ДА или НЕ

Да ли знате?

- 1) Да ли такозвана детећа риба маше крилима за време лета кроз ваздух?
- 2) Да ли гром може да буде користан?
- 3) Да ли произвођачи сардина имају више рачуна да у кутију ставе што мање рибе?
- 4) Да ли су стари народи знали за нафту?
- 5) Да ли су стари Грци били први гимнастичари?
- 6) Да ли диња и лубеница имају заједничку постојбину?

ОДГОВОРИ

- 1) Не. За време лета кроз ваздух такозвана детећа риба не маше крилима. Она се њима служи да се одбаци из воде.
- 2) Да. Приликом сваког удара грома у земљу из ваздуха се преносе многобројни састојци који су веома корисни за растине. Рачуна се да на земљу годишње падне око шеснаест милиона тона.
- 3) Не. Сардине мање стају произвођача него уља, и због тога они имају више рачуна да у једну кутију ставе што више рибе а мање уља.
- 4) Да. И најстарији народи знали су за нафту. При подизању најстаријих грађевина у Ниниви, Вавилону и осталим градовима, људи су се служили чврстим деловима нафте који остају после испаравања гасовитих и течних састојака. Због тога су се и догађали они страшни пожари који су уништавали читаве градове и о којима се говори у старим предањима и причама.
- 5) Не. Гимнастика је била позната и пре старих Грка. Тако се зна да је код Кинеза на 1700 година пре наше ере био познат читав гимнастички систем који се звао конг-фу.
- 6) Не. Диња је пореклом из Азије, а постојбина лубенице је Јужна Африка.

ПОКРЕТНА ТЕЛЕВИЗИСКА СТАНИЦА

После минијатурних радио-станица, које су нашле широку примену у областима живота, ускоро ће се појавити и минијатурни телевизијски уређај, који ће бити толико лак да ће се моћи преносити и на леђима. Цео уређај — укључивши ту и акумулаторе — неће тежити више од 25 килограма. Домет овакве минијатурне телевизијске станице износиће 1.600 метара.

АВИОН СА ПОКРЕТНИМ КРИЛИМА

Пре кратког времена израђен је један авион који од свих досадашњих највише потсећа на птицу. Овај авион тита „Бед X-5“, дуг 10,16 метара, са растојем крила од 9,98 метара, може да покрене своја крила у хоризонталној равни тако да она заузимају, по жељи, положај под разним угловима у односу на труп. Ово мењање положаја крила врши се за свега 30 секунди. Тиме се омогућује да авион постигне брзину већу од звука (кад је угао најкосији) или да споро планира (кад су крила под скоро правим углом) што му повећава сигурност приликом узлетања и слетања. Ова новина је веома значајна, јер је скоро половина губитка у авионима на млазним погон настала због великих брзина при слетању и узлетању.

СТАНОВНИШТВО СВЕТА СЕ УДВОСТРУЧИЛО ЗА 100 ГОДИНА

У току последњег века број становника наше планете порастао је за милијарду и две стотине милиона, тј. од милијарде и 171 милион у 1850 години на два милијарде и 378 милиона у 1949 години. Од 1650 године број људи се учетворостручио.

Број Европљана и њихових прекоморских потомака највише се повећао. Њихов број је 1949 године био осам пута већи него 1650 године, док се становништво осталог света у томе периоду само удвостручило. Међутим од 1900 до 1949 пове-

ћање становништва у Европи било је најмање. За то време оно износи свега 36%, без СССР-а, према 112% у Америци. Највеће сразмерно повећање становништва у току протеклих 50 година по државама било је у Холандији (94%), Бугарској (83%), Данској (63%) итд. Француска и Чехословачка су углавном у току овог периода стагнирале а смањење од 7% забележено је једино у Ирској.

Повећање становништва у азијским земљама чини половину од укупног повећања на свету за протеклих 50 година. Оно износи преко 600 милиона. Само у Кини, Индији и Пакистану број становника повећао се за преко 400 милиона. Упркос тако великом апсолутном повећању, сразмерно повећање становништва у овим земљама није нарочито велико и износи у Кини свега 30% а у Индији 49%.

АНТИБИОТИК КОЈИ НАПАДА ВИРУСЕ

До сада познати и веома испитани антибиотици (пеницилин и стрептомицин) нису мали су снажно дејство на разне бактерије или чак (као например аеромицин, хлорамфеникол или тетрацилин) на друге проузроковаче разних обољења, али сви они нису били ни од какве користи у борби против микроба и вируса, ма да су аеромицин и тетрацилин показивали неке резултате у уништавању проузроковача гнуса и грознице.

Међутим, Американац Баксман, проналазач стрептомицина, недавно је открио један нов антибиотик, издучен из једне врсте гљивнице стрептомицина. Ерликин — како је овај нови антибиотик назван — нема дејства на микробе, али је показао резултате у борби са утравиром грипа. Др Левадати, који је пред видео могућност открића ове врсте антибиотика, тврдећи да антивирусно дејство вероватно није исте природе као и дејство против клица и микроба, сматра да је Ерликин постигао тек први корак на путу ка великом успеху. Међутим, он не потцењује значај овог најновијег проналазка.

ХИДРОЦЕНТРАЛА НА ДАЛЕКОМ СЕВЕРУ

На северу Шведске, поред самог поларног круга, подиже се централа Харшпангет, која ће, кад буде готова, дати осмину целокупне шведске производње електричне енергије. То ће бити највећа централа у Шведској. На далеком северу подигнуто је насеље за 1700 људи који раде на изградњи бране дуге 1500 метара и са основним широким 190 метара.

По завршетку радова гомо ће остати свега око 25 људи ради одржавања централе. Електрична енергија преносиће се преко најдужег далековода на свету дугог 1.000 километара и са рекордним напонам од 380.000 волта.

ОНО ШТО ОКО НЕ МОЖЕ ДА ВИДИ И ПРАТИ

У САД се врше многобројна испитивања са специјалним пројектилним и оруђима за које се сматра да ће временом сасвим потиснути употребу авиона, нарочито у војне сврхе. Како је, међутим, услед брзине и висине необично тешко па чак и немогуће пратити и бележити њихово кретање, јер се тим пројектилним управља путем радио-уређаја, осматрачка служба америчке војске организовала је нарочиту мрежу ваздушних станица дуж целог подручја по коме се пројектили крећу — од пројектног центра у Вајт Сенду до Новог Мексика.

Посматрање отпочиње у часу испљивања пројектила. Главна осматрачка станица везана је за прву рељејну радар-станицу, која аутоматски почиње да прати пут пројектила чим овај уђе у њен доминал. После ње пројектил прати друга станица, па трећа и тако даље. Све рељејне станице, преносе тренутно и аутоматски своје извештаје главној радарској станици. Пошто је у питању радар, нарочити фото-апарат снима кретање пројектила — од његовог поласка до пада и то са радарске табле у главној станици.

И поред изванредне осетљивости, ова радарска мрежа до сада није открила присуство ниједног „летећег тањира“.

... човечје срце откупа за један час пет хиљада пута, за дан и ноћ 124 хиљаде пута, а за годину дана 43.800.000 пута.

... Грци су први народ у Европи који је имао своју азбуку. У другом веку пре наше ере на Криту се већ писало на разне начине, а шест векова пре тога јавила се азбука којом се Грци углавном и сада служе и која је извор скоро свих европских азбука.

... научници су изванредно танка и лака. Када би 700 хиља-

... научници су утврдили да су очи извесних лептирова постављене од седмаест хиљада малих окаца.

... у давна времена лекари су у Арабији препоручивали нерва-

но оболелим људима да се лече — играјући шах.

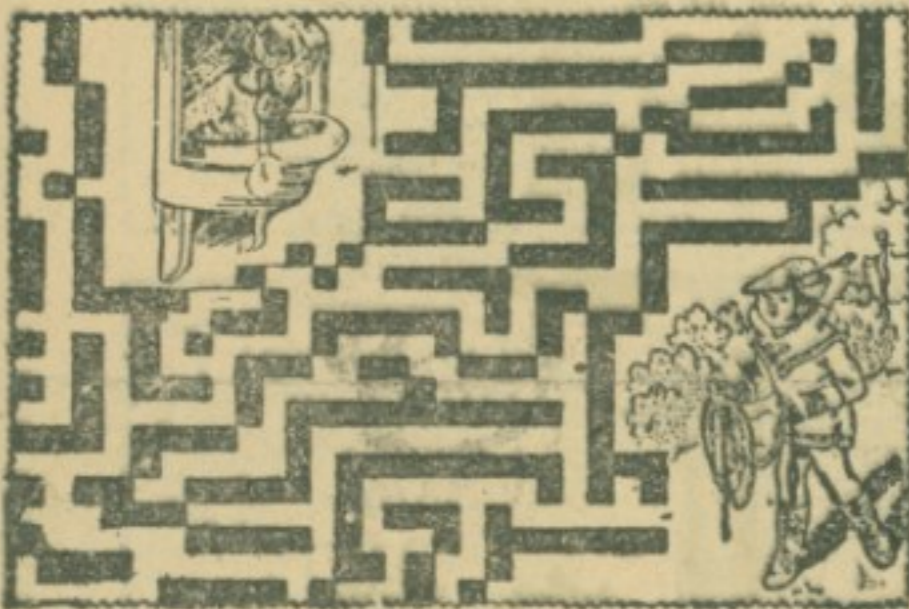
да паукова целог свог живота непрестано прели паучину, савити скупљене у једној клупче не би биле теже од пола килограма.

ПОМУЧИТЕ СЕ МАЛО

На овој слици нацртано је осамнаест разних предмета чија имена почињу словом „П“. Гледајте слику неколико тренутака, затим је покријте шаком и покушајте да набројате предмете које сте видели!

ПАВИРИНТ

Мали Станко није на време дошао кући и зато сада, пошто је капија закључана, мора да прође кроз башту, која је цела прави лавиринт. Помозите му да пронађе пут до куће!

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Нова игра "жмурке"

Поред игре "жмурке" која је свима позната постоји и игра са истим именом која се игра широм отворених очију. То је веома весела и занимљива игра.

Окачите бео чаршав на сред собе, од таванице до пода и добро га затегните с горње и доње стране. Играч који "жмури" односно погађа, седи испред чаршава. С друге стране налазе се остали играчи, а иза њих се постави сто на електрична лампа. Један од играча који се налази иза чаршав са свим се приближи разпетом

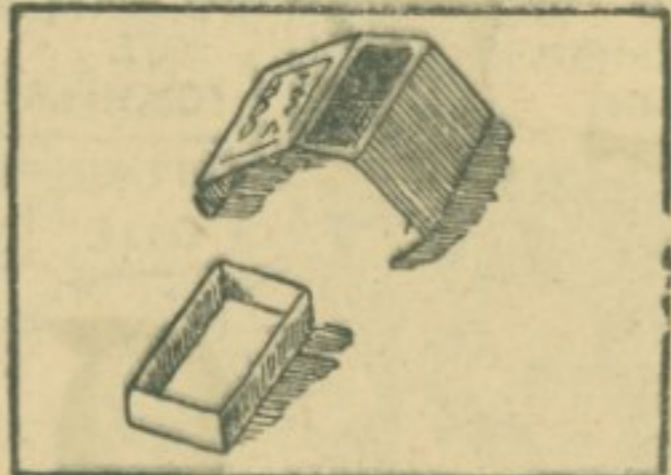
платну, а онај који "жмури" треба по његовој сенци на платну да га позна. То није тако лако као што изгледа, јер се сваки играч труди да се преруши и да се покретима не да ко је.

Када погоди чија је сенка "погађач" одлази иза платна, а играч кога је препознао замењује га.

Тунел од шибица

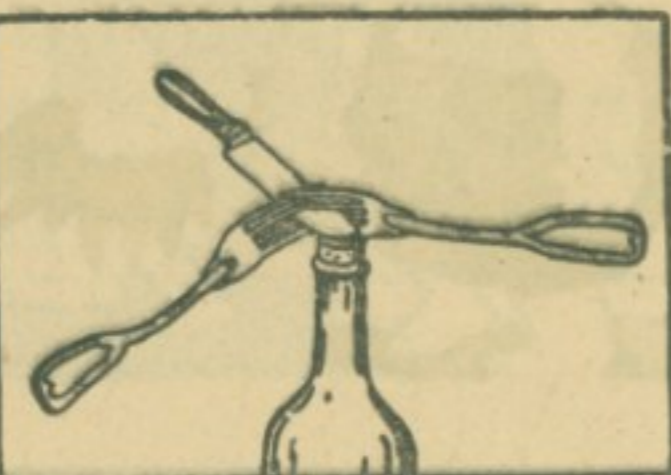
Спољашњи део једне празне кутије од шибица отвори се на месту где је слепа. Тада се от-

ворени омотач постави на сто као тунел а унутрашња кутијца се

постави отприлике на 10 сантиметара од њега (види слику!) Задатак се састоји у томе да се кутијца дувањем протера кроз тунел. Треба дувати косо у кутију. Она се неће одмах померити; тек јак удар ветра на задњи зид протераће је кроз тунел. Сад поставе најтежи део задатка. Кутију треба издувати натраг, али да при томе извођач не промени своје место. Како је то могуће? Ево како: држи се рука иза кутије и дува у руке. Ветар ће се одбити од руке према кутијици и вратиће се кроз тунел.

Чудна равнотежа

Овај се оглед врши на столу, а за његово извођење потребни

су: нож са округлим врхом, две виљушке и једна боца с грлићем. Задатак је ставити врх ножа на грлић боце а затим га помоћу две виљушке тако учврстити да задржи тај положај. То ћете постићи на овај начин:

Ставите сечиво ножа између два средња "зуба" једне виљушке, затим између зуба увуците "зубе" друге виљушке, тако да се оне уплету и заузму симетричан положај према ножу. Њихове дршке мало оборите тако да са флашом чине угао отприлике од 60 степени. Кажемо отприлике, јер само подешавањем пронаћи ћете положај који ће осигурати равнотежу ножа.

Дешава се да се цео уређај сруши, али то не треба да вас обесхрабри. Тада покушајте поново!

РАЈИН ОДГОВОР

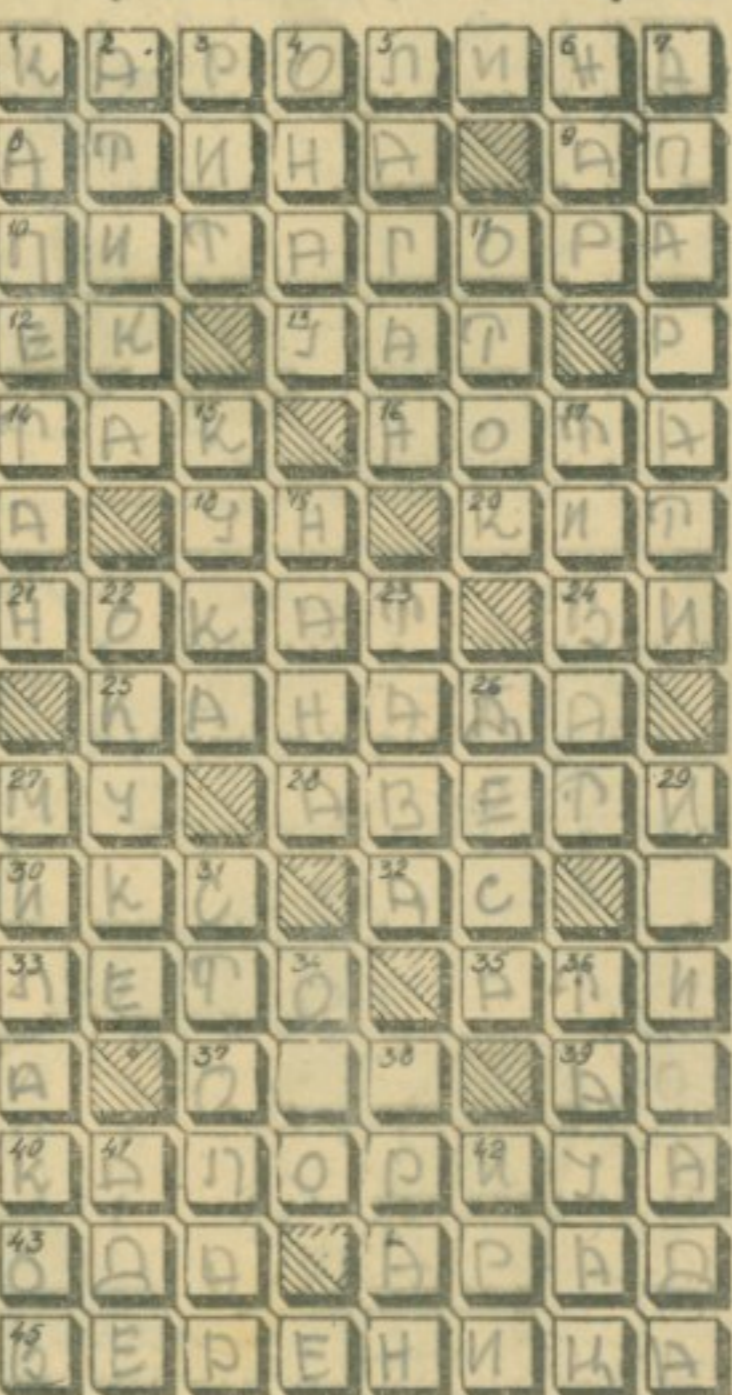
- Рајо, шта видимо изнад својих глава кад је лепо време? — пита учитељ Рају.
- Видимо лепо плаво небо.
- Одлично! А шта видимо кад пада киша?
- Онда видимо дно кишобрана!

ДА ВЕЧЕРАЈУ ЗАЈЕДНО

Шњо, да ли би вечерас могао да вечераш са мном? — пита Пера Ждера.
— Врло радо!
— Е, онда ћу доћи твојој кући на вечеру. Бићу тачно у осам сати код тебе!

Водоравно: 1) држава у САД; 8) главни град државе на Балкану; 9) крајина за „аутономна покрајина“; 10) грчки филозоф и математичар са Самоса (580—500 пре на-

ше ере); 12) иницијали нашег књижевника („Госпођа Сабина“); 13) југословенски аеро-транспорт; 14) билијарски штап; 16) писмени знак за обележавање томова; 18) сира-

ваница за Уједињене нације 20) највећи сисар; 21) део прста; 24) лична заменица; 25) лак; 6) јужно воће; 7) справе; 11) острво; 15) врста кривих ексера; 17) место у Цригорском Приморју; 19) роман Емили Золе; 22) кривине; 23) тигањ; 26) женско име; 27) презиме нашег рекордера у скоку с мотком; 29) чувени Хомеров еп; 31) један западња; 34) коло; 36) тишина; 38) лука у Алжиру; 41) речено острво; 42) језеро у Северној Америци.

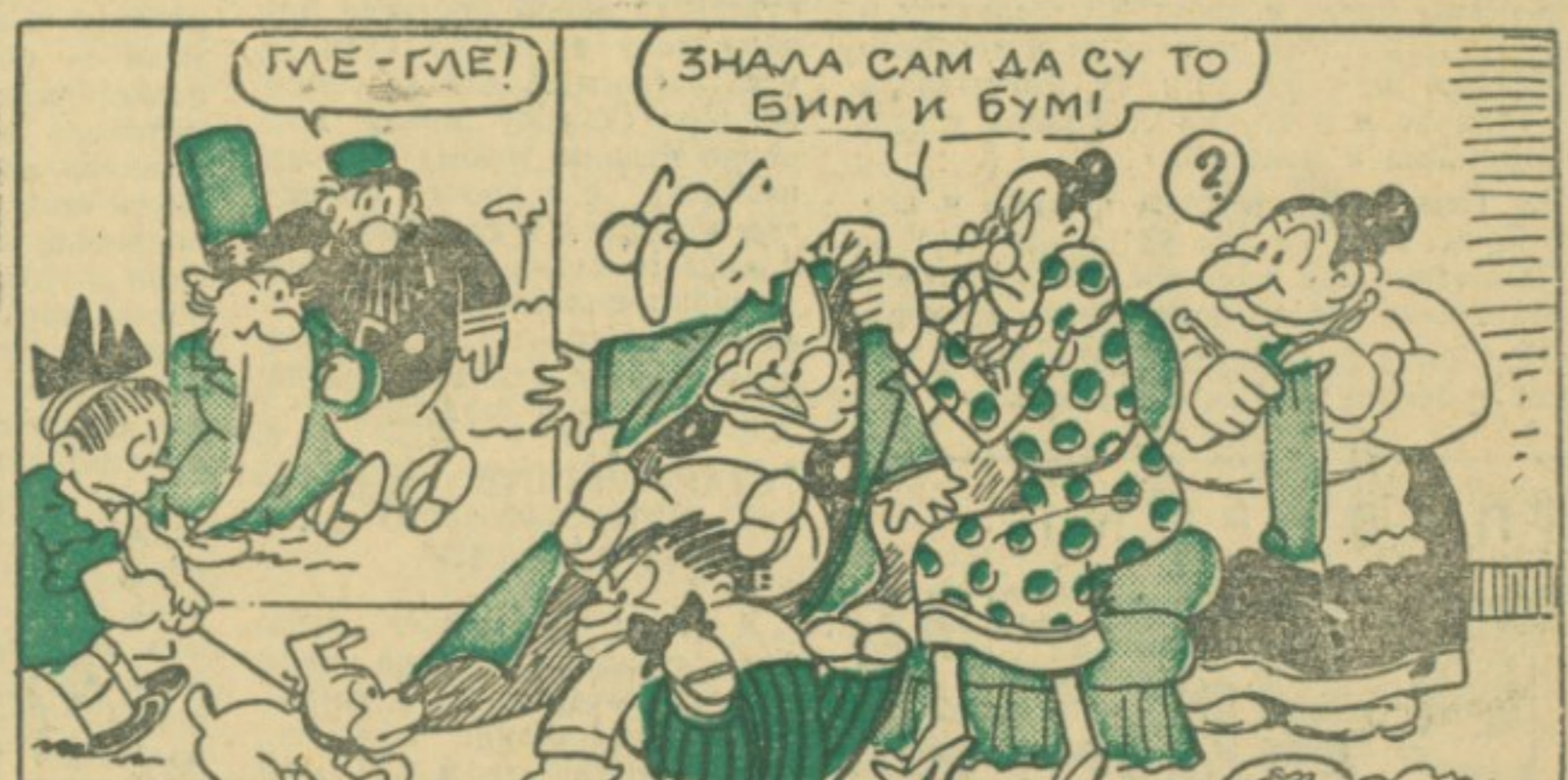
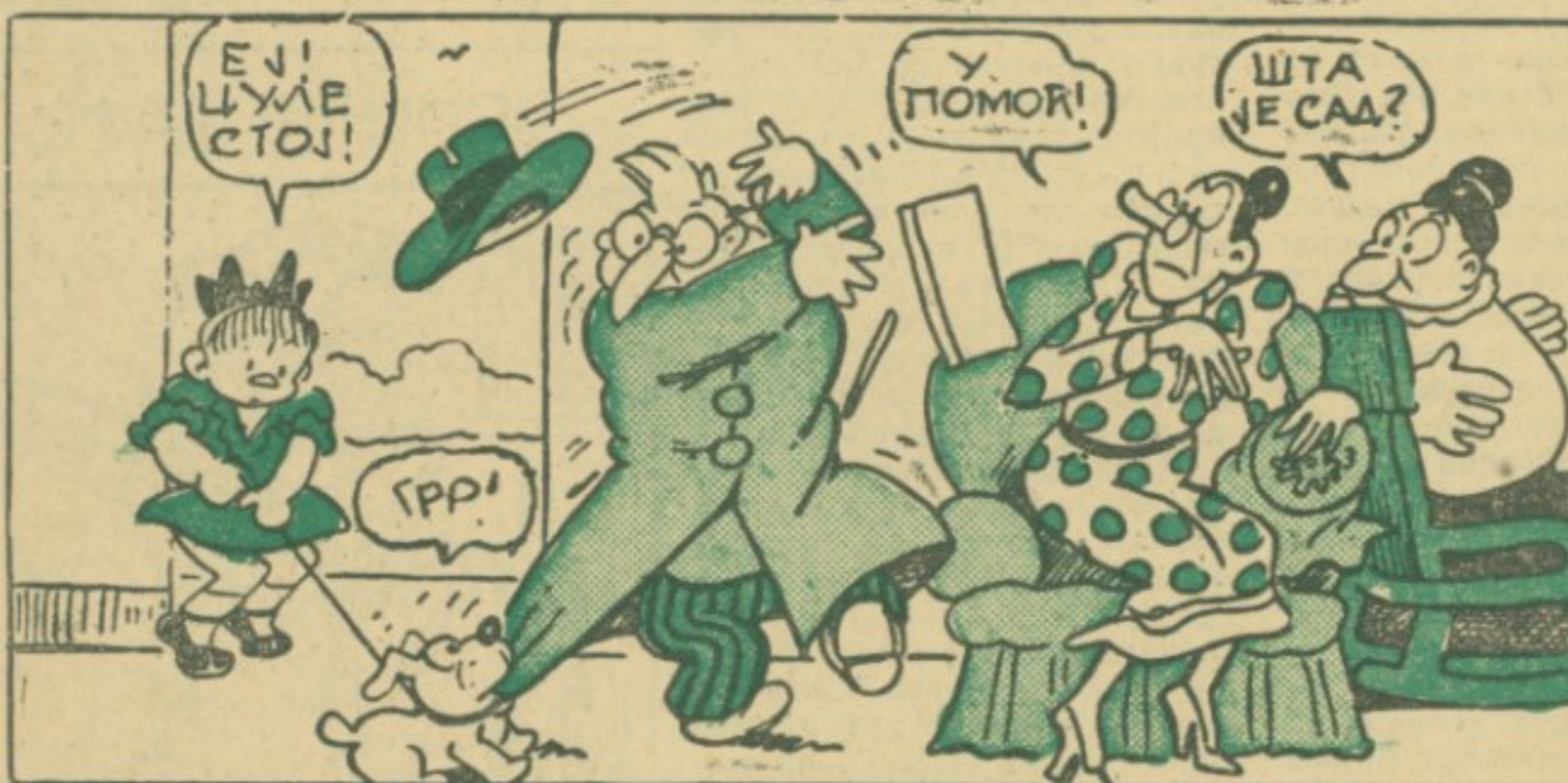
Усправно: 1) официјерски чин; 2) полуострво у Грчкој; 3) мочвара; 4) показна заменица; 5) лак; 6) јужно воће; 7) справе; 11) острво; 15) врста кривих ексера; 17) место у Цригорском Приморју; 19) роман Емили Золе; 22) кривине; 23) тигањ; 26) женско име; 27) презиме нашег рекордера у скоку с мотком; 29) чувени Хомеров еп; 31) један западња; 34) коло; 36) тишина; 38) лука у Алжиру; 41) речено острво; 42) језеро у Северној Америци.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Питагора; 8) овал; 9) лекар; 10) ма; 11) Иран; 12) пар; 13) теза; 14) од; 16) дукат; 17) новинар; 19) северен; 21) канал; 22) но; 23) одан; 25) Сар; 26) шака; 28) он; 29) шапат; 30) болеро; 31) оператор.

Усправно: 1) полигон; 2) вена; 3) Такач; 4) Алан; 5) гар; 6) ер; 7) апарат; 10) Мазарен; 12) лекар; 13) тунел; 15) досадан; 16) диван; 18) вунар; 20) новатор; 21) Косово; 24) напет; 26) шала; 27) каро; 29) шор; 30) бе.

2 живцаји БИМА И БУМА

Copyright 1941, King Features Syndicate, Inc., All rights reserved